

Claviaturi ^{supliment} Tribună

CENACLUL LITERAR DIN HUEDIN

NR. 16 (2010)

Familie de români din Negreni (1911)

*Efulgurații***Baladă cu Iancu**

Calul alb ca alba neauă.
Puse Iancu pe el șauă.
Ci „Noa, hai”, murguțul meu,
Pînă-n cer la Dumnezeu,
Să-i amintem, să-i amintem
Că prunci buni și noi îi sîntem,
Să-ntrebăm de ce ne-o datu
Robi în lanțuri la-mpăratu,
De ce nemeșii ne fură
Și ne mîncă fără gură,
Fără apă ne fierbere
Și ne-ndulce tot cu fiere?
Să ne spuie: ne-o uitatu?

Ori și El e cu-mpăratu?...
■*Teofil Răchițeanu*

Argument pentru monografia comunei Negreni

Cristian-Claudiu Filip

Poartă de intrare în partea de vest a județului Cluj, comuna Negreni impresionează plăcut călătorul care trece pe șoseaua europeană E60. Atenția lui este captată încă de primul sat al comunei, Bucea, când la intrare îl întâmpină drapelul național și un „Bine ați venit” în limbile română, germană și engleză, dovadă a ospitalității și toleranței oamenilor care locuiesc aici. Cabinele telefonice, coșurile de gunoi (care lipsesc în unele orașe), drumul pentru căruțe care șerpuieste paralel cu șoseaua europeană și de-a lungul văii Crișului Repede, casele și curțile aranjate, biserica de lemn îngrijită, bisericile impunătoare, arată mâna de buni gospodari ai locuitorilor, bine îndrumați de către edilii și preoții lor. Satele comunei se străduiesc încă prin grija preoților care le păstoresc și a dascălilor care le educă copiii, să-și păstreze tradițiile și specificul lor, în pofida modernizării uneori necesare și inerente dezvoltării.

Dar satul românesc, SATUL autentic, dispore într-un ritm debordant, ceea ce ne întristează pe toți. După cum spunea Ion Mureșan într-un frumos articol, „Satul care pleacă”, în care evoca nostalgic satul de altădată: „țărani se retrag, unul după altul în pământ, satul se retrage în cărți, iar cărțile în bibliotecă”. Dar înainte de retragerea țăranilor în glia din care au fost zămisliti, pe care au lucrat-o și au iubit-o cu sfîntenie, este necesară fixarea unor realități în curs de dispariție, iar noi, urmașii lor, avem datoria de a eterniza SATUL într-o CARTE. Pe aceeași direcție, nu pot să nu mă opresc asupra cuvintelor lui Dimitrie Gusti referitoare la sat, care este asemuit cu „sanctuarul unde s-au refugiat și unde se conservă manifestările vieții unui popor, [...] el este sinteza unui popor, [...] încarnează o viață națională într-un colț minuscul al umanității, [...] satul este păzitorul relațiilor metafizice ale națiunii cu eternitatea”. Necesitatea unei cărți care să consemneze între rândurile sale câteva momente aproape de final din vraja unei lumi rurale tradiționale, cu abisurile și culmile sale, care se îndreaptă într-un ritm galopant spre momentul în care satul tradițional va putea fi regăsit doar în cărți și muzee, ne-a oferit un impuls în plus spre realizarea unei lucrări monografice despre satele comunei Negreni, spre a scuti trecutul de uitare.

Fiecare loc, fiecare sat, își are povestea și istoria lui. Fiii satului sunt datori moral să respecte frumoasa datină de a-și cinși înaintașii atât la nivelul familiei cât și la cel al comunității. Și cum se poate altcumva mai fru-

mos să nu lase să se aștearnă uitarea peste faptele înaintașilor, decât prin consemnarea faptelor petrecute, a tradițiilor și obiceiurilor, între filele unei cărți care astfel să contribuie la intrarea lor în memoria colectivă?

Dintre actele din prăfuitele arhive, conscripții, recensăminte, consemnări ale călătorilor care au trecut prin satele acestei comune sau mărturiile mai recente ale septuagenarilor, octogenarilor și nonagenarilor, istoricii au rolul de a scoate la iveală istoria trăită a acestor locuri, conștienți că orice fragment de istorie locală contribuie la întregirea istoriei naționale. Mărturiile sincere ale localnicilor sistematizate cu grijă și acribie pot deveni argumente clare ale continuității și vechimii românilor de pe malurile Crișului Repede.

Am început studiul monografic al comunei Negreni având la dispoziție foarte puține date cu caracter istoric despre satele componente. Dar odată demarată cercetarea, cu speranță și încredere, materialul a început să se adune și lucrarea să prindă contur, scoțând la lumină istoria acestor oameni binecuvântați de Dumnezeu cu un loc atât de mirific, locuind în cele trei sate și peste 30 de cătune sau crânguri majoritatea situate la înălțime, așezate de-o parte și de cealaltă a drumului care leagă estul Europei cu centrul și vestul bătrânului continent.

Bineînțeles că scrierea istoriei unei comune cum este Negreniul nu poate fi realizată limitându-ne doar la localitățile care o compun, pentru că acei oameni care le-au locuit și cei care le locuiesc acum n-au trăit izolat, motiv pentru care această istorie locală trebuie și de altfel se și încadrează în contextul zonal, regional și apoi național.

Negreniul, pe lângă vestitul său târg peste mări și țări, are numeroase valori materiale și spirituale care așteaptă să fie cunoscute de către cei care îl locuiesc sau de către cei care doar îl vizitează. De aceea, suntem încredințați că lucrarea monografică pe care am realizat-o împreună cu fostul meu elev Vlad-Daniel Nistor și care a văzut lumina tiparului spre sfârșitul acestei veri, poate constitui o bună carte de vizită și le va fi de un real folos tuturor celor interesați de acest „picior de plai”.

De la cititor către autor

Stimate domnule Teofil Răchițeanu,

Răspund cu întârziere emoționantelor d-voastre rînduri. Vă mulțumesc pentru înaltele gînduri și simțăminte pe care le mărturișiți față de modesta mea contribuție artistică la propagarea poeziei, a recitării ei.

Totodată mi-ați bucurat sufletul cu volumul d-voastră de versuri. Sunteți un veritabil poet, original și sensibil, cu strune melodioase pe care Poezia își poate cînta în voie verbul. Multe din ele aș dori să le rostesc și cu primul prilej sper să vă îndeplinesc dorința de a le imprima pe o casetă. Cînd, încă nu știu, dar o voi face!

Sunt bucuroasă că purtăm același nume de familie, fără a fi neamuri, deși cred că ne leagă totuși un soi de înrudire: aceea de a fi vrăjiți de sfînta Poezie.

Peste cîteva zile se va sfîrși anul 1986. Pentru Noul An care vine, vă urez, din inimă, multă sănătate, voie bună, noroc și fericite împliniri!

Regret că răul de care suferiți vă împiedică să călătoriți; vă invidiez însă pentru liniștea și natura frumoșilor Apuseni...

Cu prietenoase gînduri și sinceră considerație,

Irina Răchițeanu
Decembrie 1986

Dragă domnule Teofil,

Mă tot întrebam ce-o mai fi cu d-voastră, cînd, iată, primesc aceste „Poeme nserate” care mă ono-

rează și mă emoționează. Le-am citit cu creionul în mîna, cu gîndul de a le însemna pe cele mai frumoase; iar acum văd că le-am pus semn la toate. Toate îmi plac și au în ele chemarea de a se voi rostite. De mult nu am mai simțit acel farmec ascuns care pătrunde adevărata poezie - picură în suflet dulce suspin... E aici o ramură care se trage din copacul Eminescu.

Am vorbit cu dl. George Mirea¹ de la radio - care vă apreciază în mod deosebit - și am convenit să înregistrăm cîteva din recente d-voastră poeme, care vor fi difuzate la emisiunea „Odă limbii române”. Să împărțim și altora harul înseratelor poeme.

Dorindu-vă multă sănătate și pe mai departe fericită inspirație poetică, vă trimit sinceră prețuire și cele mai bune gînduri.

Noiembrie 1990
Irina Răchițeanu-Șirianu

Stimate domnule Teofil,

Cu prilejul Sfintelor Sărbători ale Nașterii Domnului și ale Noului An vă urez din toată inima: Sărbători fericite! Anul Nou să vă aducă multă sănătate, voie bună, pace, noi succese și bucurii!

Zilele trecute am avut plăcerea să înregistrez la radio cîteva din frumoasele d-voastră poezii, care se vor difuza pe postul 2 (cultural) în patru sau cinci emisiuni, la „Odă limbii române”. Prima va fi în data de 2 ianuarie.

Atît eu, cît și dl. George Mirea abia așteptăm

aparitia noului volum de versuri.

Cu sinceră admirație și afecțiune,
Irina Răchițeanu
Dec. 1990

23 nov. 2008

Stimate domnule profesor,

Vă scriu impresionată de tot ce am aflat din rîndurile și cărțile pe care cu generozitate mi le-ați trimis. Vă mulțumesc din toată inima și sper să mai putem comunica - aș fi bucuroasă să vă întîlnesc în mai la Festivalul Blaga de la Sebeș și Lancrăm unde merg în fiecare an. Doamna Irina mi-a fost profesoară și mai târziu parteneră și onorîndu-mă cu o caldă prietenie pe mine și pe bărbatul meu Ion Miclea - un mare artist fotograf. Vă doresc din tot sufletul sănătate și putere și un dram de bucurie!

Cu bucurie și admirație,
Lucia Mureșan²

1 George Mirea, redactor la Radio București, realizator, timp de 30 de ani, a emisiunii „Odă limbii române”.

2 Lucia Mureșan, actriță la Teatrul Național din București căreia Irina Răchițeanu i-a fost profesoară și, mai apoi, parteneră de scenă.

Omul în colivie

Dinu Bălan

Constantin Cubleşan este scriitorul care, în orice gen literar s-ar manifesta, își pune amprenta pe viața literară nezugomotos, însă temeinic. De o modestie funciară, Domnia Sa este scriitorul care scrie, căci acesta e rostul lui, fără a face risipă de cuvinte umflate, care ar risca să se risipească derizoriu. Proza sa este ca o apă așezată în vadul ei, care își ivește undele în mișcarea de flux și reflux, ridicându-se și întorcându-se mereu în matcă. Scrisul său nu se schimbă ca și carată stilistică, ci, credincios valorilor clasice din epica românească, își adaugă un suflu mereu proaspăt scriiturii simple, defilării narrative fără explozii sau scurtcircuitări (post)moderne. Într-un cuvânt, Constantin Cubleşan povestește simplu, ca desprins dintr-un ritual, ceea ce e sarcina cea mai dificilă a unui scriitor de proză. Are o frazare clasică, bine orânduită în subordonate, cu ritm epic, ocolind eliptismul sacadat al unei proze moderne. Sunt convins că din două-trei fraze descoperite întâmplător în colțul unei reviste literare l-aș recunoaște imediat pe autorul lor, fără să-l caut semnat negru pe alb.

Colecția de povestiri *Omul în colivie* (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010) nu sugerează, cum aparent titlul ar spune-o, o parabolă politică, ci este mai degrabă vorba de niște situații existențiale. Ca un exemplu, personajul din *În sezon de pescuit*. *Dosarul* nu evadează în Occident, deși i se propun joburi tentante cu o insistență care se dovedește la fel de securistă ca cea din patria natală. Acest personaj narator este atașat structurii sale sufletești care refuză aventura ca pe o farsă politică, ceea ce se și dovedește a fi. Personajul, deci, își

urmărește structura sufletească, prin psihologii în rame realiste. Fiecare povestire este construită realist, cu migală, cu o ordonare tipic ardelenescă, pentru ca răsturnarea de situație să ofere suspansul și dramatismul necesar. Povestirea *Voiajul de nuntă* curge lent, cu o pregătire narativă atentă la detalii, astfel încât răsturnarea de situație să se producă imprevizibil, fără însă ca narațiunea să facă experimente în această direcție. Explicația zace în faptul că povestirile din acest volum alcătuiesc o proză de moravuri, iar schimbarea de situație e făcută în vederea studierii unui personaj în situații dramatice, imprevizibile, deloc lineare. Talentul scriitorului zace în extracția socială a unor tipuri de personaje surprinse în cele mai diverse situații de viață. „Omul în colivie” nu este omul prins într-un sistem politic, ci în niște drame domestice și conjugale mărunte care își conține în subsidiar mesajul său prin renghiul sau mica lovitură prin care viața comună le-o dă personajelor într-un chip decisiv. În *urma cutremurului* nu urmărește decât aparent cutremurul din '77 în care i-a fost îngropată sub dărâmături soția personajului, ci mai degrabă o criză conjugală în cheie macabră, prin descoperirea nevestei sub dărâmăturile și cărțile din bibliotecă, despuiată alături de amantul ei. În *Moș Crăciun, ucigașul* avem de-a face cu o demitizare a acestui personaj prin ochii maturității minate de slăbiciuni cu tentă erotică. *Colecționarul* confruntă lumea aparentă a fantezelor copilăriei cu lumea simplă a comunicării copil-câine. *Voiajul de nuntă* înseamnă o deconstruire a mitului străinătății, iar destinul personajelor aureolate în țară de un destin fericit, potrivit *comme il faut*-ului protipendadei

comuniste, involuează emblematic și tragic nu numai spre o separare în aspirațiile cuplului (care caută frenetic să se afirme într-o societate democratică), ci spre însingurare și moarte. *Fata de lângă pod* înseamnă o evadare a personajului dintr-o căsnicie searbădă, într-o relație spontană și plină de viață cu o prostituată, care nu se dezrădăcinează de vechile ei practici, în ciuda acestei relații onorante cu un om de afaceri postdecembrist.

Caruselul este o povestire realmente valoroasă inserată în acest volum, publicată inițial în revista *România literară* în 1985, cum aflăm din nota autorului, și valorificată în diverse filme și skeciuri TV. Povestirea are ritm epic, e o secvență narativă savuroasă. E o scenă bine decupată cu ochi cinematografic care fructifică evadarea din lumea mărunță în jocul de carusel demascator, prin ferocitatea lui ludică, al unor moravuri, în care ne recunoaștem vrând-nevrând. Pățania e prinsă epic de către autor convingător și memorabil, cu conotațiile subversive ale unei satire de moravuri.

Asemenea povestiri, risipite și în alte volume, pot fi adunate într-o antologie de proză unitară, într-o selecție riguroasă, ceea ce ar contura cu mai multă pregnanță pe un povestitor și un nuvelist al dramelor conjugale și al celor din viața socială mărunță, imposibil de evitat într-o istorie literară care se respectă.

A c c e n t e

Afinități de lectură

Cristian Pașcalău

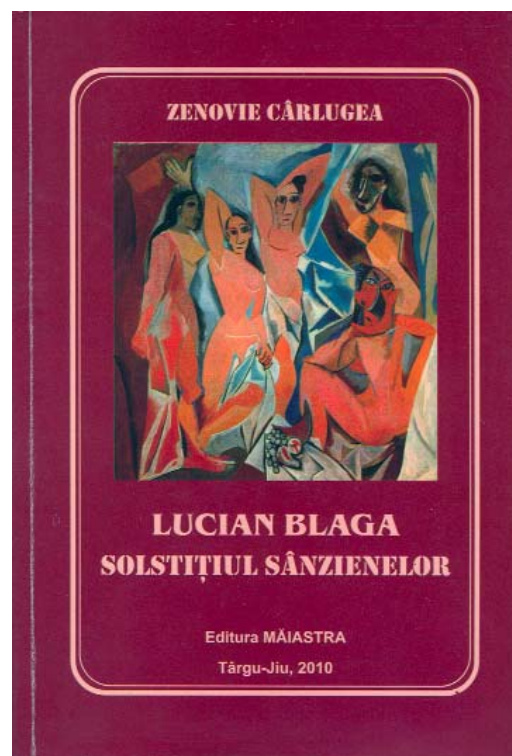
Cartea d-lui Zenovie Cărlugea *Lucian Blaga. Solstițiul sânzienelor* (apărută în 2010 la Editura Măiastra, Târgu-Jiu) constituie o magistrală evocare a unei dimensiuni penumbrice a existenței poetului și filosofului Lucian Blaga, mai precis, relația sa cu muzele care i-au luminat zbuciumatul destin. Acest spațiu privilegiat, ținut sub pecetea tainei, surprinde, *sui-generis*, o ultimă frontieră de cucerit în ascensiunea spre cunoașterea omului deplin care a fost Lucian Blaga. Demersul autorului este, așadar, cu atât mai îndreptățit, cu cât aura de mister care învăluie biografia poetului nu se disipează, ci, dimpotrivă, întrecește într-un mister portretul unui gânditor genial, prin racordarea la secțiunile fragmentare ale unei realități cotidiene compuse din scene de familie, din detalii despre misiunile diplomatice pe care le-a onorat cu prisosință, din episoade mondene, din odihnitoare aduceri-aminte ale prietenilor și cunoscuților lui Blaga. Într-un montaj amplu, autorul recrează caligrafiile sinuoase ale destinului blagian, utilizând diferite surse documentare și antrenând cititorul în aventura redescoperirii fațetelor mai puțin explorate ale unei personalități de excepție în cultura română.

Amănuntul biografic este atent circumscris, pentru a nu lăsa loc eventualelor echivoci. În câteva cazuri, autorul restabilește tranșant adevărul unor fapte, recurgând permanent la surse primare, ca să ne exprimăm astfel, ale actanților din „epopeea” blagiană. Prin angrenarea referințelor încrucișate în același spațiu discursiv, autorul reușește să construiască o linie a coerenței expunerii, care nu lasă cititorul să se piardă în plasa unor incertitudini de ordin procedural. Practic, dl. Cărlugea lasă protagonistul și martorii să vorbească, să închege propriul dialog peste timp cu posteritatea. Textele poetice bliagene, contrapuse unor pagini de jurnal sau unor referințe directe sau indirecte ale muzelor, întregesc telescopajul global al cărții. Fotografiile, reproducerile de manuscris vin să întărească imaginea de ansamblu, punctând totodată detalii inedite. Autorul urmărește, într-un demers de continuitate, conturarea nu doar a portretului lui Blaga, văzut ca erou în parcurs inițiat, dar și să dea seamă de efiile doamnelor din viața poetului, muzele care i-au marcat sau, mai bine zis, i-au străluminat orizonturile existențiale și creatoare. În slujba acestui demers, autorul pune laolaltă mărturii ale poetului însuși despre muze, mărturii ale muzelor despre poet, mărturii ale membrilor familiei despre muze, mărturii ale prietenilor poetului despre poet și despre muze și, în sfârșit, mărturii ale prietenilor muzelor despre muze. Întregul periplu bio-bibliografic reprezintă nu doar o sumă de simple referințe încrucișate, ci un calup de declicuri pentru configurarea unei viziuni de ansamblu, luminătoare de esențe tari ale personalității bliagene.

Convins că realizarea, în termeni bliagieni, a potențelor creatoare ale unui poet este stimulată și de contactul uman, ca o reverberare de conștiință în lumi textuale cu senzuri complet noi, dl. Cărlugea procedează la studierea în profunzime a relațiilor interumane ale poetului

Lucian Blaga, alăturând, cum spuneam, texte din vârste diferite de creație, exponențializate în raport cu personalitatea fiecărei muze. Din aceste contrapunerii, vedem cum lumini intens focalizate cad pe aspecte diferite ale dinamicii personale a protagonistului și a eroinelor în discuție. Puse între oglinzi paralele, ele reprezintă premise de conturare a unor adevăruri ce privesc nu doar aspectul material, să-i spunem, al rostuirii omului Blaga în realitatea imediată a epocii, dar și dimensiunea formării sale spirituale, a proiectării eforturilor sale de gândire și, respectiv, a exploziei de creativitate poetică ce a dus la zămisirea unui univers liric tumultuos, ca un strigăt din adâncurile metafizice ale eului. Fiindcă, textul nu este rupt de viață, chiar dacă autonomia sa în raport cu discursivizarea lumii „reale” este netă. Textul nu este o rupere de conștiința primară a creatorului, ci este o expansiune a acesteia, configurată pe premisele unor alt fel de raportări la transcendent și la ordinea cosmică.

Procedeele de obiectivare a unor perspective multiple a fenomenului Blaga fac din volumul d-lui Cărlugea un adevărat documentar-eseu, în care camera se îndreaptă asupra unor resorturi inițial nebănuite, regizorul urmărind ca prin combinarea selecțiilor să redea filonul primar al faptelor. Cartea se citește pe nerăsuflăte, însă recomandăm lectorului să zăbovească la detalii, să mediteze la parcursul inițiat care se revelează progresiv în paginile atent realizate, atât ca frazare, ca ritm ideatic și discursiv, dar și ca dispunere în spațiu, prin combinare cu reproduceri de facsimile, reproduceri de medalioane ale unor personalități care au legătură cu istoria generală a cărții (exemplul elocvent al lui Charles L. Morgan), fotografiile ale locurilor prin care Poetul și-a purtat neostoit pașii, dar și a unor tablouri ori sculpturi celebre menite a crea o consonanță în spațiul discursiv cu ideile exprimate. Volumul se distinge prin înalta ținută grafică, fapt care completează fericit tonul general al volumului, precum și fluxul ideilor. Tocmai de aceea, se impune o lectură multiplă, angajată pe nivele diferite, în convergență cu proiectul autorului. Proiect care țintește, *mutatis mutandis*, o dublă articulare de fapte. Prima, din noianul de informații, unele contradictorii, altele controversate, să contureze portretul unui Blaga sub zodia Erosului și al Eternului feminin și, în subsidiar, să fixeze acest portret în centrul unei rotiri de galerii ale figurilor muzelor sale și, să extindă raportarea la întreaga atmosferă a epocii. A doua, să dea seamă de zona aurorală a creației poetice, transmutând întreaga aventură biografică din aspectul său de fragmentarism în factor pre-configurator de convergență pe direcția stimulării creației unei poezii majore. De altfel, această a doua țintă a demersului acestui volum este în consonanță cu viziunea lui Blaga însuși. Cele două ținte elimină din start orice gratuitate, mai ales că autorul recurge și la observațiile pertinente ale unor critici avizați în materie: „Iată de ce ideea realizării acestei cărți nu are nimic din gratuitatea speculațiilor în marginea adevărului, întemeindu-se, așadar, nu

numai pe o motivație istorico-literară, menită a desluși portretul artistic și uman, ci și pe o probantă raportare la întreaga sa operă, de la poezie și dramaturgie la proza de o referențialitate mai directă, de o circumstanțialitate mai întretesută...”

Volumul este destinat, de fapt, și la a detracta o serie de fabulații și confabulații privind viața amoroasă a lui Blaga. Autorul nu se ferește s-o afirme cu toată convingerea. Considerăm, și din acest punct de vedere, că proiectul d-lui Zenovie Cărlugea este unul reușit, de mare amplitudine și ținută. Proiect care merită felicitat cu toată ardoarea.

Facem mențiunea că am decis să nu introducem alte citate, nici să ne referim direct la aspecte de detaliu sau la informații precise prezentate în carte. Ne-am limitat scurta prezentare la câteva aspecte tehnice, pe care le considerăm relevante în zona discursivă explorată. Lăsăm cititorului posibilitatea neîngrădită de a descoperi singur texturile discursive și configurația de ansamblu a cărții, ce reușește să redea, în prelungirea posterității, conturul uman și artistic al unui Lucian Blaga în continuă transformare (atât în ochii contemporanilor, cât și în cei ai urmașilor), adică, în deplină ardere și renaștere de sine, catalizat de nepieritoare iubiri.

L e c t u r i

Marin Preda - Imposibila întoarcere

Rodica Matis

Cu un titlu simbolic, marcând drama imposibilității regăsirii unui timp și a unui spațiu privilegiat, opera a luat naștere de la o serie de articole publicate de Marin Preda în revista *Luceafărul* în anul 1970, cărora li s-au adăugat și alte însemnări. Ele au apărut la rubrica "Săptămânal, Marin Preda răspunde la o întrebare". Interesul cu care au fost citite în paginile revistei aceste consemnări ale scriitorului este explicabil prin faptul că ele dezvăluie autenticitatea unei trăiri preocupată de aspecte foarte variate. La apariția cărții Alexandru Piru marca importanța acestor articole ce vin să completeze imaginea de ansamblu asupra scrisului lui Marin Preda: "Am văzut întotdeauna în scrisul lui Marin Preda prezența unei conștiințe artistice, inteligența critică, meditația adâncă asupra faptelor și capacitatea de a exprima limpede, adesea cu umor, mai totdeauna cu o foarte subtilă ironie care mi se pare însușirea sa esențială și ceea ce face finețea literaturii lui."¹ Criticul încadra cartea în seria celor "de probleme și idei" exprimându-și opinia că scriitorul nu dorește să-și asume ipostaza de "critic sau teoretician", deși are aceste calități, ci că "intenția lui e doar de a ne împărtăși un număr de meditații asupra literaturii în genere, câteva considerații despre propria literatură și un număr de reflecții asupra condiției scriitorului"² Analizând câteva fragmente pentru a ilustra concepția scriitorului, Alexandru Piru marca justetea observațiilor și originalitatea cu care scriitorul tratează probleme de o importanță esențială pentru scriitor. Un alt critic care a scris despre carte la apariția ei este Valeriu Cristea care subliniază impresia puternică pe care o lasă la lectură *Imposibila întoarcere*, insistând asupra "bogăției" și "densității" textelor: "De alte cărți scrise în același gen (dacă «genul» acesta nu e cumva numai al lui Marin Preda), *Imposibila întoarcere* se deosebește ca un corp greu de altul inconsistent și ușor. *Imposibila întoarcere* e o carte de meditații, sau, dacă vreți, de impresii. [...] Puterea de observație a autorului absoarbe din vârtejul cotidianului date, întâmplări, împrejurări ce scapă de regulă unor forțe centripete mai mici, atenția sa, am spune, «extractivă», reține din zgura zilnică evenimente strălucitoare de semnificații."³ Criticul apreciază talentul de estetician, filozof și reporter al scriitorului, profunzimea de idei, meditația originală asupra variatelor aspecte tratate, finalizându-și studiul cu o apreciere fără rezerve a importanței acestei cărți: "Nu cunosc în literatura română de după război o carte cu o mai mare încărcătură de idei, mai inteligentă, mai profundă, mai plină de bun-simț și mai lucidă decât *Imposibila întoarcere*. Apariția ei era o necesitate."⁴ Pornind de la consemnarea unor fapte de viață care se răsfrâng în conștiința lucidă a unui observator înzestrat cu harul de a decanta chiar aspectele de viață care pot stârni interesul cititorului și care constituie pentru el, scriitorul, prilej de meditație, Marin Preda abordează cu ușurință numeroase probleme: literatura, rolul scriitorului și problemele scrisului, teatrul, socialul și atitudinea individului în societate etc., impresia generală fiind aceea de viață trăită, urmărită în complexa ei desfășurare. Scriitorul se ipostaziaza cel mai adesea în postura cronicarului timpului său, cel ce consemnează detalii, fapte semnifica-

tive, întâmplări și care face judecăți profunde asupra acestora. Înzestrat cu o conștiință civică de excepție, scriitorul meditează frecvent la destinul individului în societate, în *Reflecții asupra prezentului și Reflecții asupra viitorului* se conturează deja ideile unui analist profund al realității, măcinat de problemele lumii în care trăiește. Trecând apoi pe teritoriul literaturii, asupra căreia se oprește constant în paginile cărții, scriitorul își manifestă indignarea asupra „făcătorilor de cuvinte”. Marin Preda vorbește despre o adevărată „maladie” a acestor „scriitori evazionisti” care nu reușesc să răsfrângă în opera lor realitatea spirituală și materială a timpului lor: „Maladia însă, în sine, merită să fie discutată. În e constă ea? Așa cum spune și numele, ea constă în ocolirea premediată, programatică a problemelor reale și obsedante ale timpului și societății noastre contemporane, și în evadarea, cu ajutorul unor torente de cuvinte și imagini, într-un univers al închipuirii, care nu reprezintă nimic din ceea ce frământă nici măcar conștiința scriitorului evazionist, necum conștiința contemporanilor săi.”⁵ „Misiunea” scriitorului este aceea de a oferi astfel „posibilitatea de a contempla noi înșine propria noastră viață, cu toate enigmele și problemele ei insolubile”.⁶ În dezvoltarea demersului său, scriitorul nu pășește niciodată în zona aridă a demonstrațiilor prea abstracte, se ivesc permanent în text raportări concrete, captivante, bine alese, ce nu ocolesc „anecdotă”, situația de viață, raportarea literară captivantă, care motivează ideea susținută. Criticul Cornel Ungureanu întărește ideea că meritul eseurilor din *Imposibila întoarcere* este că „ideile generale veghează o demonstrație strânsă ce își are, așa cum se cuvine, morala ei”.⁷ În *Fatalitatea relației* sunt dezbătute tot probleme legate de literatură, Preda subliniind că scriitorul are datoria de a oferi o imagine inedită asupra omului, nelăsându-se înrob de circumstanțele timpului și spațiului, care pot genera o modă ce strivește originalitatea operei literare, „libertatea absolută” fiind proclamată ca singura care poate avea însemnătate pentru el. Reflecțiile scriitorului legate de istorie aparțin unui gânditor măcinat de destinul nației sale: „Mai degrabă putem spune că istoria l-a dus de nas pe badea Gheorghe și că el a învățat, din vicleniile ei, viclenii și mai mari și a știut în felul acesta să i le deoaje, uimind pe foarte mulți din acest continent, care nu o dată se trezesc întrebându-se: cum existăm noi, românii? Cine suntem? Ce e cu noi? Ce e asta, România?”⁸ Drama individuală este proiectată pe fundalul istoriei. Referindu-se la „ultimii țărani”, evocați, de altfel, de scriitor în *Moromeții*, volumul II, și la atitudinea rezervată adoptată de ceilalți: „E ușor să ne liniștim spunând că nu există alt drum pentru țărânie decât cel al cooperativizării”, scriitorul pune sub semnul întrebării necesitatea colectivizării, subliniind că datoria scriitorului este să reflecte „soarta fiecărui om în parte, știind că omul nu are decât o viață de trăit, în timp ce istoria este înceată și nepăsătoare”.¹⁰ Referința literară la „demonii” lui Dostoievski, ce acționează în numele unei „necesități istorice”, strivind însă identitatea individuală, este binevenită în ilus-

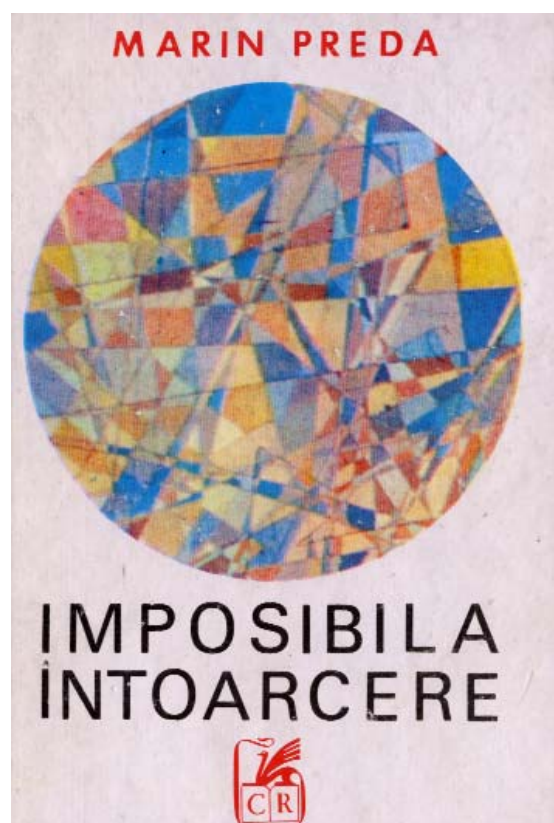
Marin Preda

trarea credinței scriitorului, subliniind mai departe „realitatea cumplită a dispariției clasei țărănești, pe o planetă pe care progresul tehnic n-ar trebui să trăiască din destrămarea unei structuri de viață veche de mii de ani”.¹¹ Revolta scriitorului se îndreaptă și împotriva „spiritului primar agresiv”, ce apare în contextul unor puternice „frământări sociale și care tinde să conteste valorile spiritului”.¹² Exemplele numeroase aduse în discuție, tonul contestatar al scriitorului, atitudinea demascatoare a acestor nefericite manifestări ale „spiritului primar” dau eseului o notă aparte. Judecata asupra evenimentelor istorice este susținută de tonalitatea unui scriitor ce devine aspru judecător al unor orientări ideologice ce strivesc conștiința individuală. În *Scriitorul și marile seisme* Preda revine la condiția scriitorului și la problemele creației, arătând că opera unui scriitor trebuie să reflecte aspectele morale sau sociale ale timpului și spațiului în care ia ființă: „Asta nu înseamnă că scriitorul trebuie să se transforme într-un fel de Casandră (prevestitoare de rele). Dar să dea glas neliniștii morale a maselor, asta este, între altele (în ciuda gratuității artei!), pe deplin posibil. Este, pe lângă căutarea sensului existenței, o condiție a mării literaturi, a universalității ei.”¹³ Tot o meditație asupra literaturii este și eseul *Obstacole în calea lecturii*. Pornind de la câteva situații de lectură, scriitorul emite judecăți de valoare, subliniind ideea că piedicile în calea lecturii pot fi generate de situațiile de așteptare în raport cu o operă și care nu sunt împlinite după lectura lor. Cartea lui Gala Galaction, *Chipuri și popasuri*, îl nemulțumește prin incapacitatea ei de a răsfrânge chiar ceea ce ar putea fi interesant pentru cititor, prin „trufia” artistului de a dori să se înfățișeze într-un anume chip cititorului, ascunzând cu bună știință o veridicitate a trăirii care ar

fi fost mult mai relevantă pentru cititor. Se oprește apoi asupra lui Mateiu Caragiale, scriitor cu o biografie „întocmită”, arătând că pericolul falsificării vieții sau „adevărului unei opere” nu poate fi justificat și poate fi un impediment în înțelegerea profundă a lor. Față de *Craii de Curtea-Veche* admirația scriitorului răzbate fără rezerve, așezând opera în seria cărților „fără cusur”: „Cartea sa *Craii de Curtea-Veche*, fără să zicem ca el că «este realmente magnifică», expresie care s-ar potrivi doar unor creații ca *Mizerabilii*, *Război și pace*, sau, la noi, «Scrisorilor» eminesciene, care, pe lângă puterea și profunzimea inspirației, ne fac să simțim incendiul înalt al conștiinței neliniștite a creatorilor lor, este o frumoasă carte fără cusur, datorită căreia putem să-i iertăm autorului ei toate păcatele, fără să-i inventăm însă virtuți pe care nu le-a avut.”¹⁴ Apreciază la cartea lui Mateiu Caragiale puterea de evocare și veridicitatea trăirilor, subliniind că această carte are puterea de a învinge timpul, „craii” săi rămânând mereu actuali prin forța de sugestie.

Preocuparea scriitorului pentru modul în care poate fi răstălmăcită peste timp viața creatorului și chiar opera sa, reflectată deseori în conștiința publică în chip fals, constituie un adevărat semn de alarmă. Laboratorul de creație al unui scriitor, scotocit după moartea sa, poate scoate la lumină aspecte care interesează doar „curiozitatea devorantă a cititorului”, și nu elemente esențiale pentru întregirea unei opere. Preda arată că doar scriitorul are dreptul de a stabili ceea ce este esențial pentru opera sa și că modul în care și-a selectat el opera trebuie să primeze pentru viitorii editori ai creației acestuia. El combate pătrunderea neinițiatilor în laboratorul său secret, pe care și l-a apărut cu grijă: „Consumul de literatură cere noi amănunte, noi revelații, noi interpretări bazate pe texte autentice, până când din scriitor și din operă nu mai rămâne nimic nescos la lumina crudă a zilei, și să mai reziste după aceea cine mai poate în fața curiozității devorante a cititorului, care e nesatisfăcut și iritat dacă îi spui că există într-o operă secrete care nu pot fi desfăcute sau taine care nu pot fi sfâșiate. Ce secrete? Care secrete?”¹⁵

Cu o conștiință puternică a cărții ce dăinuie în timp, scriitorul atrage atenția asupra pericolului la care se expune o judecată critică asupra operei dacă se raportează doar la circumstanțe de moment. Opiniile critice care prefătează aceste

opere ce rămân în biblioteci trebuie să fie ferme, pertinente, pentru a se feri de ridicolul cu care pot fi privite peste timp. Un memorabil portret al tatălui, realizat în eseu *Ce ne spune Orion*, este prilej de a sublinia ideea că atitudinea contemplativă și percepția profundă asupra vieții sunt trăsături definitorii doar pentru o categorie aparte de oameni, ele definind în esență un mod irepetabil de a percepe universul exterior.

Un alt scriitor asupra căruia Marin Preda se oprește îndelung este Mihail Sadoveanu, scriitor a cărui amplă operă, observă el, este inegală ca valoare: „Volume întregi îți trec prin mână până ce dai peste câteva sute de pagini în care motivele doar anunțate mai înainte prind relief misterios al marilor creații. Apoi din nou urmează o deprimare, și din nou urcăm.”¹⁶ Riscul este de a îndepărta de opera sa un cititor care n-are suficientă voință de a o parcurge de la început până la sfârșit, pentru a descoperi numeroasele pagini cu adevărat memorabile.

Evocarea „bătrânului învățător” este pretext de rememorare a unor momente din copilăria sa, asupra cărora se răsfrânge discret melancolia, dar și de meditație asupra condiției vieții muntenilor dintr-un timp și un spațiu anume. Povara vitregiei vieții este asumată de muntean ca un datum existențial. Plăcerea vorbei („nouă, muntenilor ne place să stăm de vorbă până ne dor fălcile”) și acceptarea datelor de viață în spiritul unei comedii umane în care fiecare își are rostul său sunt trăsături ce pot învinge neliniștile apăsătoare ale vieții.

Apariția cărții lui Alexandru Papilian, Dihorul, devine prilej de reflecție pentru modul în care poate evolua un scriitor. Atitudinea de rezervă în formularea unor judecăți de valoare i se pare explicabilă tocmai prin traseul pe care îl poate străbate un scriitor și care, la debut, poate fi foarte vag precizat. Știind că evoluția unui scriitor depinde de modul în care își cultivă talentul, nu poate împărtăși atitudinea lui Gorki, cel ce spune despre Leonov că „are talent pentru toată viața”. Tot atât de bine lipsa de interes pentru un nou scriitor poate produce surprize majore celui ce, din reflex, își formulează o idee preconcepțată despre o nouă operă (cazul lui William Faulkner). Alte reflecții ale scriitorului vizează teatrul, problematica socială, evoluția și efectele ei (revine ca un leitmotiv durerea dispariției țărânimii tradiționale), sculptura pop-art, față de care scriitorul își exprimă atitudinea de nemulțumire, generată de „dispariția formelor coerente” căci, crede autorul, moartea și suferința „nu sunt abstractiuni, iar tipătul unei femei nu-mi apare în conștiință sub forma unor mâini diforme ridicate în sus și a unui chip scâlbăiat cu ochii puși de-a curmezișul figurii.”¹⁸ În *Ora despărțirii* de un prieten admirația pentru Miron Radu Paraschivescu răzbate limpede, însoțită de o tristețe copleșitoare, stingerea lui provoacă o redimensionare a spațiului: „Lumea în care mă mișc s-a micșorat.” Descoperitor cu har al tinerilor scriitori în prag de afirmare, apărător îndârjit al condiției de scriitor, pasionat de arta cuvântului, Miron Radu Paraschivescu innobilă prin entuziasmul său arta în care credea până la dăruire totală și pierderea sa este resimțită ca un eveniment ireparabil.

O a doua secțiune a cărții, *Confesiuni*, cuprinde fragmente care își vor găsi locul în ansamblul lucrării autobiografice *Viața ca o pradă*, punându-se în valoare cu adevărat în ansamblul acestei opere. *Un învățător ciudat*, *Marea călătorie*, *Falsul librar*, *Fuseseră acolo examenele mai grele?*, *Stâlpul de foc imaginar*, *Profesorii*, *O oră de istorie*, *Violența și Despărțirea neștiută* sunt fragmente disparate care surprind copilăria

scriitorului.

În ultima secvență, *Reflecții risipite*, observațiile scriitorului vizează aspecte variate: „tema povestitorului”, laboratorul de creație (*Cum am scris Risipitorii*, *Adevăr și închipuire*, *Cum scriem*, *Despre „Intrusul”*), relația dintre ficțiune și realitate în opera literară (*Adevăr și închipuire*), perioada debutului său și scriitorii ce dominau scena literară a timpului (*Contribuție de istorie literară*), teatrul, dificultățile literaturii române de a intra în circuitul universal (*Circuitul universal*), condiția scriitorului. Un periplu printre cărți realizează scriitorul și în *Cărți și eroi*, eseu în care notele de lectură sunt savuroase, observațiile pertinente, convingătoare, aparținând unui cititor foarte sensibil la nuanțe, ele sunt susținute de delimitări precise, de aprecieri juste.

Textele cuprinse în volum ne dezvăluie un scriitor înzestrat cu o înaltă conștiință civică și morală, devenit „personaj al propriei sale existențe pus să reacționeze numaidecât la idei, la întrebări bine clasate, căci, niciunde și nicăieri ca în aceste texte de o mare actualitate ideologică și artistică, scriitorul nu-și dezvăluie mai bine identitatea, adevărata identitate a unei conștiințe politice și estetice în dialog cu istoria contemporană.”¹⁹

Naturalețea limbajului, profunzimea imaginii artistice, spontaneitatea cu care scriitorul abordează teme variate, „vocația moralistă” și „non-conformismul abordărilor și chiar a soluțiilor”²⁰ sunt elemente grăitoare pentru trăinicia acestei opere literare.

Note:

¹ Alexandru Piru, *Problemele scriitorului*, în *Marin Preda interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1976, p. 152.

² *Ibidem*, p. 153.

³ Valeriu Cristea, *Imposibila întoarcere*, în *Marin Preda interpretat de...*, București, Editura Eminescu, 1976, p. 157.

⁴ *Ibidem*, p. 159.

⁵ Marin Preda, *Imposibila întoarcere*, București, Editura Cartex Serv, 2003, p. 13.

⁶ *Ibidem*, p. 15.

⁷ Cornel Ungureanu, *Marin Preda*, în *Proza românească de azi*, București, Editura Cartea Românească, 1985, p. 216.

⁸ Marin Preda, *op. cit.*, p. 19.

⁹ *Ibidem*, pp. 21-22.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, p. 30.

¹³ *Ibidem*, p. 41.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 61-62.

¹⁵ *Ibidem*, p. 75.

¹⁶ *Ibidem*, p. 91.

¹⁷ *Ibidem*, p. 145.

¹⁸ Zaharia Sângeorzan, *Marin Preda*, în *Conversații critice*, Cluj-Napoca, Editura, Dacia, 1980, p. 168.

¹⁹ Mihai Ungheanu, *Marin Preda. Vocație și aspirație*, Timișoara, Editura Amarcord, 2002, p. 247.

Proză

Soarele a murit

Bianca Tămaș

Romanul vieții

Ne aflăm într-un ritm de du-te, vino continuu. Viețile noastre se învârt pe același titirez care o dată pe lună din roșu aprins trece la un galben pal. Să se mai schimbe personajele. În rest... tema e aceeași, iar regizorul Universal își lasă personajele să se bată cu capul de pereți, că nu vrea să se implice. Și nu ia stiloul de pe foaie până nu termină rândul. Și umple o pagină întreagă cu tot felul de nimicuri, pentru ca apoi, când schimbă coala să arunce acolo aceleași nimicuri, dar cu un scris mai caligrafic. Iar personajele se lasă inerte în fața puterii lui de creare în loc să-și ia destinul în propriile mâini. Le lipsește curajul. Înseamnă că descrierea nu a fost destul de detaliată. În orice caz, așteptam urmările unui personaj tipic cu caracter nedefinit care suferă de acronie cronică și care nu poate ieși din vârtejul de analepse în care singur s-a aruncat.

Poate cândva la birou va trece un scriitor cu o imaginație mai complexă, care va face din marionetele sale... oameni.

Iubire săpunoasă

Nu te-ai săturat să tot dezlegi și rețeturile gândurilor tale răzlete? Poate ar fi timpul să îți schimbi oja albastră care s-a crăpat de la atâtea spălări pe mâini. Dar nu poți rezista after-shave-ului săpuno-lui tău, așa că găsești tot felul de motive ca să intri iar în baie.

Lasă și rețeturile alea, măcar 10 minute cât am să-ți povestesc călătoria mea pe lună. Ți-am văzut iubirea atârând de un steag. Semăna cu un urs koala, cu ochii aceea mari și plânși. Nu ți-am adus-o oricum... Mă întrebi de ce? Pentru că nu vreau să iubești un săpun...

Când îmi vei spune că ți-ai găsit zânel, am să merg iar pe lună, sau pe pluto în caz că iubirea ta a vrut să schimbe clima. Îmi părea puțin cam prea bronzată.

SF

Te vei trezi într-o dimineață cu buzele roșii de așteptare și vei deschide fereastra cu toată speranța care o ai în suflet. Dar nu mai e nici vară nici iarnă. E doar o toamnă fără frunze, cu vânt rece și plânsete de ploii.

Vei închide fereastra ca să te așezi iar pe scaunul albastru care se învârt pe un ritm ușor scârțâit și vei bea din suc de mere, cu toate că preferi merele verzi în locul celor roșii. Te gândești să îți cauți vechiul insectar, să îți lipești fluturii pe rafturile pline cu cărți. Nu știi ce să faci să nu mai fie totul atât de monoton...

Ai vrea boxe care să zguduie casa, doar ca să nu îți auzi gândurile în timp ce asculți Matrimonio De Amor, verde de invidie că nu vei putea nicidecum să cânti la pian...

Răscolești prin sertarul cu amintiri pozele dezvoltate acum două luni... până acum nu-ți era dor să le azvârli prin cameră să vezi care prieten va fi următorul care pleacă.

Și nu mai ai tristețea aceea specifică ție în ochi. Dar nu mai ai niciun fel de așteptare, cum aveai odinioară. Ți dorești doar ca degetele tale să

alerge pe rândurile unei cărți SF, să te desprinzi de realitate.

Și e frig... Și nu vrei decât să zbori... să îți înghețe genele, ca să nu mai poți clipi.

Soarele a murit

Întuneric. Câte o lacrimă cade în hăul întunecat, lăsând în urma ei ecouri de râsete. Zeci de mii de inimi bat la unison, într-un ritm greoi, sacadat, plin de ură.

Războiul e pe sfârșite. Nici măcar Soarele nu a supraviețuit. De fapt, el a fost principala victimă, începutul și sfârșitul. Ritmuri de manele se aud până la porțile Raiului, unde îngerii ascultă în căști muzică simfonică. Poate ei reușesc să se salveze.

Și tot jazz-ul...? Milioane de note muzicale aruncate în acid. Falsul a acaparat lumea.

Am putea să ne întoarcem din drum? În ritmul acesta distrugem genul.

Rău de iubire

Suferi de rău de ea. Faringele și esofagul îți ard, iar sângele care-ți pompează prin vene este atât de rece încât îți este palid până și țesutul neted de tip cardiac. Plasma alunecă leneșă oprindu-se o dată la 24 de bătăi de inimă. Nu-i pasă că tu te prăbușești printre vise și promisiuni.

Simți moleculele de aer cum se izbesc de pereții canalelor tale respiratorii și ți-ai dori să poți respira apă, să simți cum îți dansează ciclostonii prin plămâni.

Globulele albe au început un război civil cu hematiile. Le-au luat prizoniere și negociază cu inima pentru eliberarea lor. Dar ea nu are chef de negocieri.

Se chinuie să își mențină ritmul încetinit de durerea care a cuprins-o. Se oprește din când în când să își tragă sufletul, apoi continuă cu și mai multă hotărâre. Nu vrea să te abandoneze, nu vrea să renunțe, pentru că e responsabilă pentru moartea ta sufletească. Nu o judeca... iart-o... uită!

El mă iubește!

Am să-mi machiez buzele crăpate cu sânge. Vino, ia-mă, sunt vie, de fapt, o moartă vie. Sunt doar acea mică fetiță cu o minte diabolică. Uite, apune Soarele, dar tu iubești doar lumina. Eh... ce naiba? Dacă mă iubește, de fapt nu mă iubește. Am să-l părăsesc, am să arunc apă peste focul inimii. Dar nu mă lasă să plec. Dacă mă iubește, de fapt nu mă iubește. Mă urăsc pentru că știu că minte.

Dacă te-ai îndoit de mine, acum sunt o moartă vie. Te dezgust? Foarte bine! Te voi băntui toată viața, după fiecare apus de Soare. Da, văd frica de câte ori mă uit în ochii tăi. Fă-mă să-mi doresc să mor. Gustă-mă! Bea-mi sufletul! Respiră-mă în camera ta. Să te aud cum țipi de groază!

Oricum nu te voi asculta. Mă voi plimba prin existența ta, fără vreun scop, pentru că în final... toți suntem morți. Sărută-mi rănile sufletului. Iubește-mă acum, în viața de apoi. Noi nu avem

Bianca Tămaș

loc nici în Rai, nici în iad. Suntem prinși între lumi. Ți aud frica în respirație. Nu te voi ucide... decât din plăcere! Iar toți oamenii care au rămas în urmă, amețiți și orbi nu vor simți lipsa noastră. Ca doar suntem morți vii!

Două mii de ani vom aștepta eternitatea!

Razna

Iubitule, de când nu am mai vorbit, lumea parcă a luat-o razna! Vezi oameni plimbându-și umerășele de ici-colo. Unii le țin în brațe, alții le-au pus zgardă.

Și peste tot e nisip. Ți amintești că nu suport nisipul? Oare dacă am goli pământul de nisip, s-ar opri timpul?

Unde aș vrea să se oprească timpul? La pagina 124 din "Invitație la vals" a lui Drumeș, chiar dacă iubirea absolută nu va răsări Soarele încă o dată. Măcar să știu că voi rămâne cu zâmbetul pe buze.

Nu dragule, nu mi-e dor de tine. Prefer iluziile în locul tău. Nu vreau să îți stric părerea bună pe care o ai despre tine, dar ești pur și simplu mult prea real pentru mine!

Rupturi de suflet

Așa! Rupeți suflete printre discuții banale, apoi priviți cu ochii injectați spre cer. Căutăm un Dumnezeu care să ne iubească pentru zâmbetele, cântecele și iubirea noastră. Măcar de ar fi sincere și nu ar avea la bază ruptura unui suflet. Nu strigați după îngeri. Au murit cu toții răpuși de ura noastră. Supraviețuitorii se ascund speriați în spatele ultimelor suflete inocente.

Toată lumea își ține visele în brațe și le plimbă peste tot. Te voi iubi atunci când le vei da drumul! Să se împlinescă. Te voi iubi din ce în ce mai mult.

Nu mai trăi în remușcare... cerul se va termina oricum, iar atunci te voi ține în brațe... pentru că nu vreau să te văd plecând.

Bianca Tămaș este elevă în clasa a XI-a A Liceul Teoretic "Octavian Goga" Huedin

Tabu

Dinu Bălan

Sunt pe acoperișul lumii. La cota o mie opt sute și ceva. Pe vârful Vlădeasa, la stația meteo. Sunt cu prietenul meu, care lucrează aici. El își vede de-ale lui. Eu de-ale mele. Nu prea vorbim decât lucruri absolut indispensabile. Nici nu prea stau în cămăruța mea amenajată special pentru mine decât ca să-mi scriu aceste însemnări. În rest, fac drumeții. Împreună cu gândurile mele. Încerc să mă împac cu trecutul meu risipit pe diverși versanți. Revăd secvențe încinse în memoria mea. De parcă s-ar întâmpla aievea și acum. Printre jnepeni, brazi și molizi. Prin ceața din ce în ce mai deasă. Sunt cu capul în nori.

În anii '89 eram licean. În uniformă bleu, cu număr matricol cusut pe mânecă. Steagul cu seceră și ciocanul imprimat în mijloc atârna la intrarea în clădire. Alături se ștepa sediul securității. Nu cunoșteam decât plantonul care îl păzea. Mai multă agitație fusese când pe peretele galben și imens al cinematografului cu litere roșii sângerii apăruse: Jos comunismul! În două ore ele fuseseră rase, iar peretele revopsit. Cărțile purpurii ale lui Nicolae Ceaușescu își căscau gurile de foc care se stingeau pe loc părelnic. Viața adevărată se urcase în Turnul Pompierilor sau, poate, în cer. Dragostea se umpluse de un romantism insuportabil, descărnat de fructul sexului. Un lucru prohibit, precum carnea de porc, mezelurile, pâinea pentru a căror procurare făceam cozile rușinii. Mama îmi pusese niște desagi de lână dungată cu gri și alb ca la întoarcere în vacanță să-i burdușesc cu pâine. Pentru niște salam am bătut drumul județului, cu un autobuz prăfos, în care inși mătăhăloși își beau țuica pentru a intra în mina de cărbune. Am mâncat salam cu gust de cărbune. Cenușiul de pretutindena era pigmentat de setea noastră de viață de niciunde. Loredana ne picura cântecele cu hiturile Cenaclului *Flacăra*. Stăteam zgâțiți în cinematografe arhipline ca să cunoaștem viața adevărată.

Iar sexul nostru? Ne hrăneam cu gleznele fetelor decent ascunse la îndemnul forurilor de conducere ale școlii. Atâtea forme pâlând nerușinate, înăbușite sub cortina lăsată peste pleoape! Mama crescuse cu sfiata expunerii sexuale. O moștenisem. Totuși, ciupeam cortina dintr-o curiozitate nepotolită. Ședințele video cu filme porno ne învăpăiau sângele trandafiriu. Îmi ciupeam carnea ori de câte ori colega mea își dezvelea prea mult pulpele ca să copieze la lucrarea de control la chimie. Dragostea părea pergamentul pe care se scriau neîmplinirile noastre. Femeia cu trup de ceață ne bântuia imaginația în nopți de taină pictate pe cearceafuri albe. La orele de anatomie, ne mijeam privirile la niște planșe uriașe pe care se contura schema organelor de reproducere sexuale. Rețelele de vase și canale ne consumau dragostea în abstract. Nu se auzea atingerea țepoasă și încinsă a lor decât în fundalul formulelor ca un clipocit de sânge stins.

Jnepenișul îmi rănea picioarele. Bolovanii de pe Vlădeasa se ghiceau ca niște oase părăsite. Îmi aruncam ochii peste eflorescența formelor de relief în puținele zile fără negură. Mă hrăneam cu afine negre ca niște fructe oprite. Le striveam în albul dinților, iar limba le căuta aroma lacom. Tufe de zmeuriș sau de murar îmi procurau rezerva de hrană. Eram în paradis. De nu ar fi amintirile și lumea de dedesupt care mi se urcau în picioare...

Iarnă. Februarie. Un oraș mic din Transilvania

pe un fundal de tranziție postdecembristă.

Mașina înota prin traficul înnebunitor de pe șosea. DN 1 este singurul drum care animă un păienjenis subțire de case care însoțea artera spre Vest. Biata Dacie adormea pe lângă BMW-urile care își lătrau nerăbdarea de bolid, pe lângă autohtonele broscuțe destul de elastice și suplă drumurile desfundate de țară. Eram de formație jurnalist, mediocru, ce-i drept, însă cu aspirații încă nedefinite, ceea ce, la vârsta de douăzeci și cinci de ani bătuți pe muchie, trăiți într-un mod nezmotos, ba chiar anonim, contrasta, provocându-mi migrene și o lipsă de astâmpăr care era la originea multor neplăceri. Eram înalt, slab, cu fața ovală, păr castaniu, ten măsliniu. Eram îmbrăcat în blugi, cu un sacou sport și o cămașă cambrată. Ochii căprui străluceau intens. Ceea ce, probabil, frapa era un fel de ezitare în mișcări și gesturi care ascundea, de fapt, un intens proces interior al gândirii.

Striații de învârtășiri ale ninsorii ondului șanțurile reflectorizante pe fundalul jocului stâlpilor de electricitate. Mă cuprinseseră câteva frisoane. Aeroterma mașinii mai mult șoma. Gândurile mele forfoteau prohodul trist al eșecului meu de jurnalist. Nu era mare scoafală jobul primit. Lucrasem la ziarul *Informația*, în Metropola. Facultatea o făcusem pe degeaba. Numai noțiuni teoretice care nu se lipiseră pe creierul meu de moluscă eflorescentă. Nimic practic. Salariul minim pe economie de-abia îmi ajungea pentru cincizeca de rom împuțit dintr-o bodegă unde printre confrății mei (niște ratați, pe bune!) încercam să deprind bruma lor de știință picurată în alcoolul murdar. Pentru că vorbele lor se spărgeau dezumflate în incoerente regurgități ale esofagului ars de spirtoase, ca după o arșiță pe o flegmă de verdeață vânjoasă, m-am hotărât să câștig potul cel mare și să-mi schimb viața decisiv. Am descoperit la sfânta bodegă un indiciu despre un SRL, *Solaris* parcă se numea. Tipul schilav, cu mustață anemică și ochi puhăți de alcool și nesomn (s-o fi uitând noaptea la filme porno?), mă îmbrobodea cu frustrările lui pe care, printr-o stranie metamorfoză, le extrapola pe biata mea vietate jurnalistică, în fauna media din țărișoara mea în care supsesem lapte. Cu ochii injectați de furie neputincioasă, colegul meu își revărsa pelteaua de vorbe sforăitoare cu aromă de rachiu ieftin: *Sevta risipită pe mâna unor ignoranți, pardon, mai bei? tot tu plătești rându și, cum spuneam, e păcat, băiatule, să-ți risipești energia în țara asta nenorocită unde ești fraier dacă muncești, îhî, uite, mi-a spus vecina de la bloc de un SRL din cartierul nostru care angajează să lucreze în străinătate femei, da și bărbați, dai mia de euro pe care ți-o împrumută ei, n-ai nici o grijă, pfui, dă-mi o batistă, bun e și șervețelul ăsta* (sufală nasul zgomotos și aruncă zdreanța colorată în scrumiera ticsită de mucuri de țigări ieftine). *Du-te și te angajează și tu în treaba asta care îți va salva viața și, mă rog, cariera...*

Nu i-am ascultat tirada de orator cabotin, căci căzuse cu nasul în scrumieră, sorbind nicotina somnului dulce pe masa frustrant de pauperă. Ce o fi cu SRL-ul ăsta? Firește că am mușcat gălușca, însă, o dată înfulecată, cu saliva înotându-mi printre papilele gustative, am regurgitat totul într-un articol care a stârnit iritarea inflamată a interlopilor de cartier. Nu m-am răbdad, deoarece mirosism din timp mășșăvia lor. În loc de o cer-

cetare pe bune, poliția și-a îndreptat tirul asupra mea. Mă acuzau că am încercat să mituiesc niște lucrători onești, că am încercat să trec fraudulos granița, prin practici murdare spre deosebire de restul clientelei (mi-au adus doi-trei martori care dădeau din cap la comandă) care, cu acte în regulă (mi le arătau ostentativ pe biroul agentului de poliție roșu ca un rac la față), au față de viitori cetățeni europeni. Conducătorul ziarului *Informația* îmi ceruse să aduc dovezi clare, însă fără sprijin, probele mi se transformau în ghimpi veninoși. Mă răsucaam în pat, ca un biet funcționar prins în tentaculele unei caracatițe, și mă lup-tam cu veninul aruncat ca o ploaie din țăriile cerului, gata să mă ducă înspre neant. Venitul meu de 100 euro nu-mi oferea confortul unei anchete eficiente. În lipsă de probe și pe fondul unei încăpățănări de a persista într-o iluzie cu reversuri subterane, am fost concediat. Aflat în stradă, cu boarfe cu tot, grăbit să mă îndrept spre noul meu job, am încălecat pe caii putere ai Daciei 1310, second-hand, violetă, cu faruri prea uriașe și prea moderne, pentru o epavă pe patru roți.

De la inspectoratul școlar primisem decizia de a preda jurnalismul într-un orașel aflat la 50 de km de Metropola. Casele se derulau fantomatic prin geamul aburit al mașinii. Dimineața era geroasă, însă un cer senin de opal se profila spre lanțul unui masiv muntos. Poate era mai bine că am scăpat din cețurile Metropolei. În acest orașel, mă voi liniști de pe urma eșecurilor profesionale. Torsul mașinii îmi amprenta uruitul gândurilor, mereu nestrunite. O frână acționă ca la comandă. Într-un orașel de provincie, un liceu, singurul de altfel, era lesne de găsit. O clădire în stilul cenușiu al tuturor construcțiilor comuniste se ridica masivă ca o umbră peste multe alte destine și vieți. Am coborât pe un trotuar plin de cupluri sprintene, probabil îndrăgostite lulea. Perechile mă studiau cu atenție, întrebându-se cam ce rol am, dacă intram așa hotărât pe pavajul de la intrarea în școală.

Stau sub clarul de lună pe munte. Stelele erau nefiresc de mari ca niște boabe de mărgăritar. Am pus ceaunul la foc. Amicul meu nu spunea nimic. El asculta vremea pe care o povestea la stația lui meteo. Eu îmi ascultam amintirile dintr-un trecut care îmi zăngănea aproape de tâmplă.

Auzeam o muzică îndepărtată:

A fost odat-un vis frumos, un vis frumos

Cu un băiat și-o fată

A fost un vis cam dureros, cam dureros

De te rănesc mă iartă.

Versuri ieftine străbătute de o undă, de-abia deghizată, de nostalgie care-mi pica bine la orice chef. Străbăteam spații și timpuri răsucite ca un ghem, sub o mușcătură de șarpe.

Banchetul. Sala sprijinită în stâlpi abil decorati cu ghirlande umbroase care ofereau cuplurilor de absolvenți răcoarea unei intimități agreabile. Spuma șampaniei se revărsa de pe buzele paharelor. În această noapte, nimeni nu stă. Aici se dansează.

Valurile muzicii se revărsau cu forța unui tai-fun, împrăștiind lumea în năstrușnice piruete. Manele. Cântec de petrecere. Rock'n roll-ul neobosit încă. Austeră muzică a anilor '80. House-ul și muzica electronică. Pași de step sau bălbăiala reggae. Blues-uri care linișteau convulsiile îndrăgostiților. Totul se consuma strident. Se consuma haotic. Libertate totală. De la această vârstă nu se văd adâncimile vieții. Totul e în ascensiune și hopurile mari încă nu și-au căscat gurile hămesite.

Savuram șampania și mă simțeam dedublat. Eram cu tinerețea mea pe câmpiile roșii ca o cravată de pionier, sugrumată de gât. Și mai eram în

această sală în care o generație absolvea pragul unei vârste desprinse de inhibiții. Cei doi versanți ai timpului se urcau în mine într-o alchimie complexă. Gustam libertatea lor în spumă de vis.

Mă simțeam cu atât mai nefericit cu cât îmi făcusem o obsesie pentru Diva. Nu știu de ce i se spunea așa. Toate fetele erau dive în felul lor. În opinia mea.

Era îmbrăcată într-o rochie sexy de culoarea șampaniei. Contrasta cu rochiile sclipitoare ale colegelor. Diva plutea pe tocurele înalte în twisturi, în ondulări ale corpului care se imprimau în adâncul ochilor mei. Mă surprindea apetitul acestor tineri pentru „distracție maximă”. De unde deprinseseră atâta *savoir vivre*? Pulsul dansului bătea vânos. Fetele cu părul într-o teribilă dezordine dansau cu picioarele goale un dans țigănesc sălbatic pe dalele stropite cu băutură. Țipete, ovații, dedicații muzicale. Erau unice, însă Diva le întrecea.

M-am antrenat și eu în ritmul muzicii, pe care îl simțeam cu ușurință, însă îl transpuneam în pași dezlănțați de dans. Am fost primit în ringul de dans cu urale și cu priviri complice. Observasem acest lucru. Știau de obsesia mea pentru Diva. Am mai prins în zbor un pahar de whisky de la un chelner aflat la margine. Și am explodat. Am dansat ca un disperat, retrasând povestea de dragoste pentru Diva, prin mișcări precipitate, rotiri amețitoare și, mai ales, prin aruncarea măștii mele de profesor prăfuit.

O urmăream în timpul lecției mele rutinate. Creta scârția aspru pe tabla neagră. Literale se alungeau fusiforme ca niște picioare de femeie. Până își luau elevii notițe, priveam pe geam spre terenul de sport, admirând mișcărilor suple ale elevilor. Nu trebuia să mă ascund. Orice profesor urmărește, fără să vrea, formele ispititor de dulci ale fetelor dezvelite sub rochia scurtă a uniformei cadrilate în stil scoțian. Acest limbaj subînțele funcționează în neuronii oricărui om normal. Terenul de sport fusese fantasma. Declicul îl provocase ea. Diva obișnuia să flirteze cu toți băieții pe care îi întâlnea. Era neînchipuit de îndrăzneată. Se visa într-un decapotabil, alături de un tânăr cu ochelari fumurii și cu părul gelat, într-o insulă din Caraibe. Frecvența cursuri de modeling. Se îmbrăca cu gust și își permitea să cheltuie extravagant din fonduri neștiute, stârnind invidia colegelor.

Avea capricii greu de satisfăcut. Cu școala nu se prea omora. La limita subzistenței. Era însă celebră prin viața aventuroasă pe care o ducea.

Era o obișnuită a cluburilor de noapte. Băieții se lipeau de ea atrași de o forță irezistibilă. Însă ea nu investea pasiune pentru ei. Îi schimba ca pe niște ciorapi de damă uzați rapid.

Eram la un cerc numit oficios „Codul bunelor maniere”, în argoul educațional, însă elevii îi spuneau mai simplu: „Cum să fii cool?”

Purtam o conversație interesantă, însă ochii mei se opriseră de ceva timp asupra ei.

Diva era frumoasă, cu părul roșcat, năsuc aranjat la un estetician, gropițe în obraji. Privire pătrunzătoare. Vorbea afectat. Cu siguranță se încadra în tiparul 90/60/90 și era foarte sexy.

Fiecare elev dădea definiții din cele mai interesante ale stilului *cool*. Cele mai multe erau corecte din punct de vedere educativ, deși interesante suficient de mult cât să se facă remarcate printr-un ceva personal. Cea mai așteptată părere era a divei care, într-un stil dezinvolt, cu surâsul ei șăgalnic, și cu privirea ei nevinovată de copil, ne cuceri pe toți:

- Păi cool înseamnă după mine când ești la discotecă. Până te obișnuiești cu atmosfera, te simți mai fără confort. După aceea, lumea se adună, se pune muzică mai bună și încet-încet îți vine chef de dans. Apoi nu trebuie decât să simți ritmul, nu trebuie să știi să dansezi extraordinar de bine, ci doar să te lași purtat de muzică. Să dansezi cum simți că vrea muzica. Îți va fi din ce în ce mai cald și te vor durea picioarele, dar nu ai vrea să te oprești. Până la urmă ajungi într-un punct în care îți simți bătăile inimii în tot corpul. Care sunt la unison cu basul muzicii. Până aici pentru mine ca fată mă simt cool. După aia vin bețivii și simți douăzeci de mâini pe fund și dispăre tot farmecul. Efectele de lumină acoperă totul. E mulțime, e totul la grămadă. Nu se mai vede, ci doar se simte. Poate că în acest moment băiatul se simte cool, căci a ieșit la vânătoarea de fete.

Într-o pauză, am oprit-o în mijlocul hărmălaiei de pe coridorul de la ieșirea din școală. M-am uitat adânc în ochii ei. I-am spus, dacă mi-amintesc bine, cât de cool era și că îi admiram felul exuberant al ei de a-și exprima opiniile. Ea se simțise probabil flatată, căutând să capteze atenția colegilor din jur printr-un *mulțumesc* sonor. Parfumul ei mă învăluia amețitor, iar pentru o clipă am simțit că dispăruse totul în jur: elevi, culoarul, afișe prăfuite. Riscam să o rețin nepermis de mult, astfel încât m-am răsucit brusc pe călcâie, cu un *la revedere* scurt, încă prins de

firea ei magnetică ca într-un ghem de chihlimbar. Am auzit în urmă un chicotit sprintar aruncat kolegei care îi făcuse un apropo la situația de fapt.

În altă pauză, căutam de urgență o elevă care trebuia să se prezinte la direcțiune. Era din aceeași clasă cu diva. O căutasem în clasă, însă aceasta era pustie. Am realizat că aveam oră de sport. De obicei, elevii se duceau alene la sală. În curte nu era, așa încât m-am dus direct la vestiar. M-am oprit înaintea ușii, pentru că exista riscul de a surprinde pe vreo domnișoară dezbrăcată, și până să mă hotărâsc, am auzit, fără să vreau, următoarea conversație, din care am recunoscut vocea șăgalnică a Divei:

- Divuță dragă, ți-am văzut pozele de pe hi5 de la concursul de modelling de la preselecții.

- Da, dragă, povestea e veche. Mă duc în metropolă, la cursuri. Auzi, dragă, voi urma cursuri de etică și comportament. De parcă nu aș ști să mă port. Nu știu ei câte știu eu. După aia mișcare scenică. Păi dragă când am fost pe pasarelă, pasărică m-am făcut (chicotesc amândouă). Make-up profesional? Păi asta făceam de când m-am născut. Mă susțin singură financiar, adică taxe de participare la concurs, bla-blauri din astea, cât și moral. Auzi dragă secrete ale scenei, ale televiziunii și ale actoriei. Păi de ce m-am cuplat cu directorul concursului? Simplu. Să aflu toate secretele, că l-am descusut pe toate părțile și de-aia eu cad mereu în picioare.

Râd amândouă cu ochii înotând în lacrimi. Colega o admiră dintr-un colț de umbră.

- Da ce-ți mai face prietenul?
- Care? Cel de ieri sau cel de diseară?
- Cel oficial din liceu.
- O, l-am cam uitat, trebuie să ne mai întâlnim când mă sună. Va urma distracție totală la club.
- Tu, știi că profu de jurna ne-a cerut să scriem ceva pentru site. Ai vreo preferință?
- Ah, dragoste, evident, se apropie Valentine's Day. Precis mă vor căuta băieții, cei cu bani, desigur.

- De când, dragă, ești așa materialistă?
- Am și eu alegerile mele.
- Cum poți să fii în halul ăsta?
- Îmi place să-i necăjesc. Când îi vezi, sunt așa de drăguți, ca niște mielușei, și, mai nou, neapărat trebuie să scoată lovelele din buzunar. Condiție obligatorie, dacă vor să mă vadă.
- Ești insuportabilă, divă dragă. Te prostituezi?
- Nu, dragă. Însă prefer și eu cluburile de fițe, iar mister, care o fi el, trebuie să plătească.
- Hai, tu că i-am promis profului. Despre ce scriem?

- Despre dragoste, eu pe-asta o știu. Și despre viața nocturnă. Despre cupluri.

- Hai să facem câteva poze prin liceu să le prindem pe fericitele cupluri, după cum a zis profu. Faci și tu?

- Fac câteva, dacă am timp. Că băieții nici în pauză nu mă lasă să suflu!

- Le dai tu pozele profului?

- Cum să nu! Mai ales de când se uită așa de languros după mine... I-am căzut cu tronc la profu. Sunt stăpână pe armele seducției.

- Nebună ești! Până pune unul laba pe tine așa mai serios...

Apărură ceilalți colegi pe scările care duceau spiralat spre vestiar, iar eu, alertat că voi fi surprins privind prin gaura cheii la vestiarul fetelor am bătut la ușă, anunțându-mă în calitate de profesor de serviciu. O căutam tocmai pe colega divei. Surprinse de stilul agresiv în care îmi făcusem apariția, colega era timorată, iar diva se uita nepăsătoare, cu genele arcuite de nerăbdarea de a afla motivul pentru care o chemasem pe colega ei de clasă.

Grajd de vară - foto Cristian-Claudiu Filip

Orele deveniseră un infern. Îi căutam prezența ei și blestemam faptul că o întâlneam atât de puțin. Testele ei deveneau biblie pe care o adoram, prăvălit pe petala pernei mele de la mine de acasă. Numele ei rostit de vreun coleg îmi procura fiori. Știam că era imposibilă orice apropiere. Și uram ticăloasa mea de profesie. Aș fi vrut să fiu un cerșetor care ar fi avut mai multă libertate de exprimare. Îi scriam mesaje nesemnate de pe un telefon cu număr necunoscut pe care, cu siguranță, ea nici nu le citea. Liceul devenea un labirint care se dezghecia în falduri tot mai încălcite. Iar nevăzute ziduri creșteau împrejurul meu.

Eram singur. Săptămânile se scurgeau alene. Apartamentul meu monocolor îmi devenise insuportabil. Am riscat, aventurându-mă într-un club. Asistența, formată din elevi de liceu în cea mai mare parte a ei, se simțea stingherită de apariția mea. Muzica învăluia discuțiile juvenile într-un nor de fum.

- Pot să deranjez? Singur?, se auzi o voce binecunoscută prin cristalinul tonului ei.

- Da, desigur. De ce nu?, m-am fâstâcit, răsucindu-mă și aruncând priviri dezorientate spre persoana care se aplecase peste umărul lui.

Nu mă așteptam la un asemenea curaj al divei. Mă rog, fie, dacă trecea așa, în treacăt, schimbând două-trei vorbe de complezență, însă diva mea se așeză în fața mea provocator. Era într-un minijup, foarte decoltată, cu părul ei roșcat plutind într-o revărsare de provocări irezistibile. Sâni ei încă mici tresăteau la fiecare mișcare și la fiecare hohot de râs. Vorbea afectat, însă râsul ei nu era atât molipsitor, cât mai ales natural, ca o revărsare de cascade de o armonie cuceritoare. Din timp în timp, își aranja, cu o eleganță îndelung exersată, ba o șuviță de păr, ba colierul ei care poposea pe sânul ei de un alb imaculat. Cuvintele pluteau invizibile în aer, electrizate de prezența ei. Cei din jur dispăruseră sau, mai degrabă, stinghereala lor de la început se volatizase printre picăturile de alcool. Muzica pâlpâia nefiresc de discret într-o atmosferă de lumini îmbietoare.

Roșcata din fața mea își ascundea, printr-un surâs bine mascat, ineditul situației: a flirta cu un profesor. Simțea în jur interesul pe care îl suscitase, drapat într-un aer indiferent. Cu siguranță, ca ea visase această apropiere imposibilă dintre două persoane condamnate la un singur stil de a se exprima, destinat să se tocească de atâtea uzanțe și formalități. Îi plăceau noile provocări, iar obraji îi deveniseră împurpurați de plăcerea de a conversa cu un profesor care prezenta un oarecare interes în anturajul ei de prieteni.

Ceea ce mă încurca cel mai mult era consecința acestei întâlniri. Nu mă gândeam să încerc să mă debarsez de o prezență extrem de plăcută. Însă efectele ce se mijeau la orizont erau pline de presupuneri care se vânzoleau în creierii mei infierbântați de alcool și de prezența feminină de la masă. Era minoră, îmi era elevă, trăiam într-un oraș mic care îngurgita bârfele cu o poftă pantagruelică. Cu siguranță, relația nefirească dintre noi doi ar fi răzbit dincolo de ușile sălii profesoriale în care se aflau domni tipicari și doamne simandicoase. Pulația evenimentului ar fi răsturnat o ierahizare de valori depuse cu trudă în seiful anilor.

Ea asculta nepăsătoare la forfota gândurilor mele. Mă privea lung printre gene și izbucnea în triluri de cuvinte înveșmântate în pânze de voioșie. Era o prezență feminină fragilă și, deopotrivă, puternică, pe care o admirasem cândva pe peliculele filmelor cu Sharon Stone. Se înarmase cu toate armele seducției și nu se zgârcea să le folosească. Atingeri întâmplătoare de mâini, apro-

pouri abil deghizate în spuma conversației. Interesul ei pentru viața mea personală era viu. Ce putea să afle decât acuplări întâmplătoare și banale din trecut? Însă m-am strâns în mine ca un arici, în dosul unui surâs stins și amar. Era periculos să-mi dezvălui viața mea intimă ca pe palmă în fața unei eleve cu străluciri de divă. Și totuși interesul ei îmi îndreptă concentrarea spre altceva. Să îi dau curs relației? Spiritul meu analitic și introvertit nu ar fi permis să o duc în pat chiar acum. *De ce nu?* - țipa sângele meu aprins. Însă cum voi fi întâmpinat în zilele ce vor urma? Câte surâsuri ironice din partea colegilor de serviciu, câte priviri complice din partea elevilor? Întâlnirea din club era prea vizibilă și spectaculoasă, părand să nu aducă nimic bun în viața mea.

M-am ridicat, cu scuzele convenite, și m-am îndreptat spre toaletă. Priviri calme se ridicau de la mesele din preajmă, grăbite să își reia cursul obișnuit. Mă împleticeam și parcă pluteam într-o magmă alunecoasă.

M-am oprit în fața unei oglinzi. Îmi scrutam fața buhăită de alcool. Cine era acest ticălos pervers dintre rame? Un nimenea din punct de vedere social, un jurnalist ratat, un profesor supraviețuind în coșul subzistenței, visând la dive... Afară mă aștepta o nenorocită de rablă de Dacie în care urma să îmi urc vedeta. Nu e hilar ce mi se întâmplă? Nu sesizez cirul în care mă antrenam? Aerele mele de profesor cool par dezumflate acum. Iar Diva și povestea aceasta seducătoare în care sunt implicat sunt aievea? Cine este ea? Nu e o armă perfidă strecurată în coaste? Nu e o otrăvă presărată perfect pe cerul gurii?

M-am întors la masă, întâmpinat de surâsul ei larg care dezvăluia o dantură albă și îngrijită. Sânul ei pictat tresăla la o nouă mișcare grațioasă. Parcă urca spre mine ca o maree...

Oprește-te! Am băut prea mult. Visez fluxuri și refluxuri pe când femeia aceasta din fața mea e reală și, deopotrivă, nălucă. E o mașinărie de aprins dorințe astupată cu călți și învelită în membrana catifelată adesea de creme și alifii divine. E vedetă de pus pe ecranul de porțelan al tv-ului și atât. Sau este, dimpotrivă, făptură omenească cu probleme, cu sentimente, cu glasul sângelui pulsând spre mine? Cum să o înțeleg? Zumzetul sângelui via în clocot și greu îi mai urmăream conversația. Însă trebuia să o ascult.

- M-am dus la party-ul colegei mele. Mă însoțea un amic bun. Ne-am coborât din mașină, era un BMW cu geamuri fumurii, dacă îmi amințesc bine. La intrarea în club, mă întâlnesc cu o tipă brunetă, înaltă cu pomeții obrajilor înguști, elegant îmbrăcată. Și mă ia la bani mărunți: Cum de ți-ai permis să-mi furi prietenul? Credeai că sunt plecată din oraș? Și mă înjura năprasnic, astfel încât nu am căzut în capcana întinsă, ci le-am întors spatele și am ieșit prin ușile batante calmă, prin mulțimea de priviri care asistau ca la spectacol la show-ul oferit, parte din meniul propus de orașelul ăsta de doi bani, pe care îl voi părăsi cu mare bucurie cât mai curând.

Și Diva își etala manierele ei sublime, iar eu clocoteam înjosit într-o dilemă de nedezlegat. Căutam fire întortocheate și le pierdeam pe parcurs. Ce gânduri avea? Sau poate juca aceeași piesă, ca o mașinărie stricată cu orice bărbat care i se ivea în față...

Am dat semne de nerăbdare. I-am făcut semn chelnerului să ne aducă nota de plată, pe care urma să o plătesc sacrificând poate un sfert din salariu.

Mi-am întors buzunarele, i-am plătit chelnerului un bacșiș gras cât o factură de telefon. Ea râsufla egal, cu pieptul tresăltându-i prin decolteul ei îndrăzneț. Sânul alb pulsa dedesubt aprins de

nerăbdare. În jur, foiala obișnuită, deși ea se simțea prințesa balului. Ochii îi străluceau nefiresc. O mândrie bruscă îi înăsprea privirea.

M-am hotărât să chem un taxi, deoarece în halul acesta nu eram în stare să conduc. Oricum Dacia mea ponosită nu mai era bună de nimic. Am ieșit pe trotuarul luminat difuz de geamurile colorate ale clubului care vibra de lume.

Frumusețea ei sporea artificial și pielea ei albă deveni ciocolatie. Își plimba degetele nerăbdătoare pe cureaua poșetei atârnată grațios pe umărul ei moale de chihlimbar. Mașina neagră parcase lângă trotuar. Am urcat, iar în drum luminile jucau la geam părelnice. Orașul cunoscut se ghicea în întuneric ca un labirint necunoscut turnat peste făpturile lui cotidiene. Am oprit în fața blocului meu. Urma să o invit înăuntru, la un pahar de vin demisec luat din bufetul meu improvizat. Urma ca mânușile ei albe să atingă clanța de aramă a cutiei mele de visuri. M-am uitat din nou la fața ei de-abia ghicită în noapte, la formele ei care palpitau. Urma să-mi urc diva în mașină, ca un cavaler ponosit al acestui secol. Urma să o duc în palatul meu de maramă uzată și să o învelesc în cețurile mele. De unde să strâng atâtea putere și grație ca să mă comport firesc și neprotocolar cu această făptură de fum? Hormonii mei colcăiau învrăjbiți de cearta gândurilor, lătrându-și chemarea în noapte. Am să o prăvălesc pe cearceaful noptilor nedormite și am să îi supun formele ispititoare cu bărbăția mea neostoită. Nu mă mai interesa ziua de mâine. Nu mă mai interesa nimic. Să ai o divă în pat, să o ai pe prințesa inimii subjugată de inelul dorințelor tale! În disprețul legilor, al regulamentelor! Porția asta de risc mă făcea să tremur și îmi aprovizionas sângele cu adrenalina din belșug. Fără un strop de nebulnie, viața nu merita trăită.

Ne-am luat rămas bun. Ea mi-a zâmbit seducător și mi-a întins palma înmănușată pe care i-am strâns-o puternic. I-am plătit șoferului să o ducă spre o altă destinație. Am coborât cu picioarele grele, parcă îmbătrânit. Fluxul de aer rece mă împospătă, iar brațele mele înotau spre ușile invizibile ale nopții. Mă alimentasem în seara aceasta cu sânge proaspăt și cu o căruță de iluzii. Am deschis ușa apartamentului meu monocolor și m-am reintâlnit în hainele mele obișnuite. Am deschis geamul și, căutând pâlcul de salcâmi brusc ițiți la geamul meu, am surâs brusc iluminat. Un vârful de munte masiv se profila pe cer, coborând ca o fantasmă reîmpospătată magic peste câmpiile înroșite de secetă.

De pe acoperișul lumii lucrurile sunt mici. Le poți vedea în filigran. Investiția mea în dulcinea îmi procura doza de hrană și stropul de nebulnie, în lipsa cărora aș fi rămas țeastă prăvălită surd dintr-un munte de ceață.

Personajele sunt ficționale. Orice asemănare cu realitatea este pur întâmplătoare.

M e m e n t o

Din nou despre „Cazul Șușman”

Teofil Răchițeanu

În numărul din 8-14 iulie 2010 al publicației *Observatorul Cultural* a apărut articolul d-lui Marius Oprea, „*Raiul lui Șușman*”. Întrucât articolul mă vizează și pe mine, consider că această replică este firească, deoarece lucrurile, în cea mai mare parte, nu stau așa cum le prezintă Marius Oprea. Eu cunosc „*Cazul Șușman*” mai de demult decât dumnealui și sunt convins mai bine, căci copilăria mi-a fost puternic marcată de acțiunile grupului de partizani, condus de Șușman. Șușman mi-a omorât tatăl (eu aveam atunci 7 ani) pe motiv că acesta ar fi dat Securității informații despre locurile unde se ascundea. Precizez că tatăl meu, Purcel Petru, zis și Petrea lui Indrei, știa unde se ascund Șușmanii, Securitatea a aflat asta, l-a arestat, l-a torturat sălbatic și l-a obligat să semneze un angajament că va ajuta la prinderea partizanilor. Omul, nemaiputând îndura torturile, a semnat. Cam în același timp, alți vreo 30 de răchițeni au semnat un asemenea angajament. Ba mai mult, Securitatea îl obliga să umble, însoțit de oamenii ei înarmați prin munți, în căutarea locurilor de ascunziș ale partizanilor. Bietul om îi ducea pe securiști în diverse locuri, dar niciodată acolo unde se ascundeau partizanii, căci știa că dacă aceștia vor fi prinși, vor fi executați. Dacă ar fi vrut, tatăl meu ar fi putut determina oricând prinderea lor, dar nu a făcut-o, fiindcă zicea „*nu vreau să am moartea lor pe sufletul meu*”. Vorba asta și-o amintește mama mea care e încă în viață și, deși are 94 de ani „*impliniți*”, e încă lucidă. Știu că ea nu minte, căci toată viața a fost o ființă profund credincioasă, cu un adânc respect pentru adevăr (a se vedea, dacă interesează pe cineva, interviul cu ea în cartea mea *Cazul Șușman în judecata răchițenilor*, apărută la Casa de Editură Napoca, 2005, pag. 53-73).

Acest Șușman, aflând de umblările prin munți ale tatălui meu și necunoscându-le adevăratul rost,

a hotărât că acesta îi este dușman și și-a propus să-l lichideze, ceea ce a și făcut. Tatăl meu avea atunci 36 de ani, mama 33 de ani și aveau 10 copii, toți minori. „*L-a lichidat*” e un fel de a spune. În realitate, Șușman s-a comportat ca un hingher. Tatăl meu a fost dezbrăcat complet, iar Șușman, cu un cuțit, i-a tăiat, pe viu nasul, urechile, i-a făcut „*buzunare*” în piele și a pus în ele sare pentru ca suferințele să-i fie cât mai mari. Același lucru a făcut Șușman și cu un alt cetățean, Suciș Pașcu, ceva mai târziu. Amândouă cadavrele au fost aruncate într-o văgăună a munților, de unde nimeni nu le-a putut recupera pînă astăzi. Acest Șușman avea nevoie, ca fugar cum era, de hrană, de haine și de bani, de acestea făcându-și rost jefuind magazine, casierii, autobuze cu călători sau casele unor țărani din Răchițele și din satele din împrejurimi. De la aceștia din urmă lua slănina din cămară, mielul din grajd și, uneori, și țoalele de pe pat. După ce omul era jefuit i se spunea să țină totul sub tăcere, altfel va fi lichidat. Și oamenii tăceau, căci se temeau pentru viața lor. Acest Șușman, prin felul său de a se comporta, nu era „*tatăl moșilor*” cum zice Marius Oprea ci, zicem noi, „*tatăl hoșilor*”. Adunînd la aceste „*fapte*” ale lui Șușman și pe aceea de opozant al comunismului, pe care nimeni nu i-o contestă, rezultă un „*ceva*” care nu justifică nici pe departe certificatul de „*erou*” pe care Marius Oprea și alți cîțiva așa-zisi istorici i-l acordă.

Acest Șușman a fost înainte de 1944 primar, în mai multe rînduri, în Răchițele. Avea circumă, gatere de tăiat scînduri, din care cîștiga foarte bine. Mulți cetățeni din Răchițele lucrau la el ca zilieri, plătiți, cel mai adesea, mizerabil. Șușman își sporea prin munca acestor amărîți averea. Așa s-a conturat așa-zisul său „*rai*”.

Ca primar, în anul 1932, a înșelat satul pe care-l conducea, vînzînd, fraudulos, cîteva sute de

hectare de pădure. Răchițenii erau pe atunci, 99% analfabeți, așa că el, știutor de carte, îi manevra după bunul lui plac. Satul a aflat de înșelăciunea primarului lor și l-a dat în judecată. Cu acea ocazie, 300 de răchițeni în opinci, unii chiar desculți, au străbătut pe jos distanța de la Răchițele la Cluj (circa 80 de km), unde s-a judecat procesul. Prefectul de atunci, Dunca, spre cinstea lui, i-a ajutat pe răchițeni. Aceștia au cîștigat procesul, iar Șușman, din ordinul prefectului, a fost destituit pe loc din funcția de primar. Răchițenii l-au pus în locul lui pe Suciș Pașcu, cel care descoperise tîrșenia și pentru care faptă Șușman se va răzbu- na cumplit, omorîndu-l în felul în care l-a omorât și pe Petrea lui Indrei. O faptă ca asta - cea cu vînzarea frauduloasă a pădurilor - întărește certifi- catul pe care i-l putem da noi lui Șușman, acela de „*tată al hoșilor*”. Cel de „*tată al moșilor*” nu i-l putem recunoaște. „*Tatăl moșilor*” e unul singur și acela e un sfînt și se numește Avram Iancu.

„*Raiul lui Șușman*” de care Marius Oprea e așa de încîntat s-a realizat, decenii la rînd, prin înșelăciunea țăranilor din Răchițele de către Șuș- man, care erau pentru el doar „*vaci de muls*”. O fi fost frumos raiul lui Șușman, dar el era lumi- nat, ca să parafrazăm un aforism al lui Blaga, de focurile iadului în care se chinuia grosul țăranilor din Răchițele, înșelați de dînsul. Aceasta e imagi- nea ce o am eu și concetățenii mei (cu mici excepții, desigur) din Răchițele despre Șușman și care, precum se vede, e total diferită de cea a lui Marius Oprea și a echipei sale.

Nu de mult, o echipă condusă de Marius Oprea a descins la Răchițele și a deshumat ose- mintele lui Șușman. La acest eveniment am fost prezent și eu, timp de 2-3 minute. Țineam să spun cu acel prilej cîteva vorbe care-mi stăteau greu la suflet. Am spus că au dezgropat oseminte- le unui țîlhar și ucigaș, că ar trebui să scuip pe

Răchițeni în fața Prefecturii din Cluj, în 1932, la procesul cu primarul Teodor Șușman

ele, deoarece sunt osemintele ucigașului tatălui meu, dar că el nu merită nici măcar un scuipat. Intervenția mea acolo a deranjat, iar a doua zi s-a scris în ziare că *“poetul Teofil Răchițeanu a scuipat în mormântul unui erou anticomunist”*. Scena, am înțeles mai târziu, a fost filmată și dată pe Internet. La vorba mea că Șușman a fost un țilhar, cineva dintre cei prezenți a spus că *“a fost totuși un erou”*, la care eu am spus *“asta erou?”*, mimînd un scuipat. Cei care au văzut acest filmuleț sau îl vor vedea, dacă se vor uita atent, vor observa că de fapt nu am scuipat. Ca de atîtea ori, presa a exagerat, făcînd din țînțar, armăsar. În zilele următoare, în ziarul electronic *“Napoca News”*, cineva (nu importă numele) m-a acuzat că am fost *“un răsfățat al regimului communist”*. O minciună mai mare nu se putea.

Nu am fost niciodată așa ceva, nu am fost membru P.C.R., n-am fost nici director de revistă, nici de editură, nici ambasador, nici măcar simplu redactor la vreo publicație comunistă. După terminarea facultății am fost profesor de limba română și istorie, în Răchițele, un sat pierdut în Apuseni, întîmplător satul natal, unde i-am învățat pe copii să scrie și să citească, împăcat cu ideea că e mai bine așa decît să-mi prostituez pana aducînd, în cine știe ce publicație comunistă, osanale regimului agresor în care trăiam. A fost mai bine așa, deoarece pot sta drept și demn în fața judecății istoriei, presupunînd că aceasta ar avea un temei în a-mi intenta un proces. Nu am fost, repet, un răsfățat al regimului communist. Dimpotrivă. Am fost urmărit de Securitatea comunistă timp de douăzeci de ani, mi-au fost sustrate de către aceasta manuscrise din casă (o casă de dascăl sărac, compusă dintr-o singură odaie și o tindă, fără curent electric, și în care uneori la lumina jarului din sobă și a unei antediluviene lămpi cu petrol mi-am scris cărțile) pe care nu le-am putut recupera pînă azi. Am publicat vreo 20 de cărți, din care, pe parcursul a treizeci de ani, doar trei sub regimul communist. (Trei cărți în treizeci de ani! Unde e *“răsfățul”*, abjectul denigrator?) Am publicat zeci de articole, legate în special de literatură, dar niciodată, nici măcar un rînd al meu n-a fost dedicat regimului communist. Cel care mă acuză de așa ceva e un mincinos și un denigrator ordinar. Condamn cu hotărîre pe acei așa-zisi *“oameni de presă”* care fac afirmații pentru care nu au acoperire. Ei sînt niște profesioniști ai minciunii, la fel de abjecți ca tortionarii regimului communist.

În privința caracterului și a profilului meu moral le-aș sugera denigratorilor mei să citească recomandarea dată de Geo Bogza pentru primirea mea în Uniunea Scriitorilor, pe care o citez: *“Îmi îngădui să recomand Uniunii Scriitorilor ca să primească în rîndurile membrilor săi pe Teofil Răchițeanu, autor a trei volume de versuri, de un patriotism discret și hieratic: Elegii sub stele, Somn de Voievod și Planete de Melancolie, care i-au definit un profil distinct printre poezii generației sale. Fac această recomandare cu toată căldura, convins că printre noi va sosi un poet original, ireproșabil din punct de vedere estetic și etic, care și-a cîștigat demult prețuirea și respectul celor ce-l cunosc. Geo Bogza, 15 iunie, zi eminesciană, 1986”* sau autograful dat mie de același Geo Bogza în 1976, pe *Cartea Oltului*: *“Lui Teofil Răchițeanu, copilul curat și incoruptibil al Bihariei, copilul curat și incoruptibil al Poeziei, prietenia curată și incoruptibilă a lui Geo Bogza (Vezi Geo Bogza, rînduri către tineri ardeleni, Editura Dacia, 2003, pag. 49 și 77). Menționez că, deși aveam recomandarea a trei strălucite condeie literare - Geo Bogza, Teohar Mihadaș și Dinu Flămînd - nu mi s-a acceptat primirea în*

Uniunea Scriitorilor. Oare din cauza condiției mele de *“răsfățat al regimului communist”*? Am fost primit în Uniunea Scriitorilor doar în 1990, odată cu alți cîțiva atrocizați ai regimului lui Ceaușescu...

Mi-e greață de toți cei care mint, mai ales de cei care o fac prin mas-media, așa cum mi-a fost greață să privesc rămășițele pămîntești ale lui Teodor Șușman, înspre care am *mimat* un scuipat pentru că el e ucigașul tatălui meu, lăsîndu-mă orfan cu pe cei 9 frați ai mei, toți sub 18 ani. Acest Teodor Șușman a ucis în mod bestial trei oameni, ale căror cadavre le-a aruncat în niște prăpăstii ale Munților Apuseni, unde n-au fost pînă astăzi găsite de nimeni. Sînt niște morți fără morminte. Ucigașul lor a fost dezgropat și i se pregătește un mormînt creștinesc, zice-se, deși acest om numai creștin n-a fost (cînd trăia se distra împușcînd prescuri pregătite de soția sa pentru a fi duse la biserică). Nu e drept ca acest om să aibă un mormînt atîta timp cît cei uciși de el nu au așa ceva. Dreptul la mormînt trebuie să-l meriți. Acest Șușman nu-l merită. Petrea lui Andrei, Suci Pașcu și Bortos Nuțiu au fost uciși de acest Teodor Șușman în mod bestial, în chinuri demne de fioroasa Inchiziție a Evului Mediu. Cum s-a petrecut asta am descris în cartea mea *Cazul Șușman în judecata răchițenilor*, apărută în 2002, la Casa de Editură Napoca, în care, cei interesați de Șușman pot afla cine a fost acesta cu adevărat, din gura răchițenilor care l-au cunoscut și au avut de-a face cu el. Pe Șușman numai răchițenii au dreptul să-l judece, deoarece lor le-a făcut viața un coșmar. Nu putem da credit unor rătăciți în ale istoriei contemporane care fac dintr-un țilhar și criminal un erou, fie el și anticomunist (anticomunismul său, atîta cît e, nu-l absolvă de oribilele crime pe care le-a săvîrșit și pentru care, cel puțin din partea urmașilor celor uciși de el, nu poate exista iertare).

Personal, aflîndu-mă în fața osemintelor lui Șușman am simțit cam ceea ce a simțit feciorul Vitoriei Lipan în fața ucigașului tatălui său. Dacă așa fi avut un topor și l-aș fi avut în față pe Teodor Șușman viu, aș fi procedat întocmai ca Gheorghită în *Baltagul*. Cum nu aveam topor și nici Teodor Șușman nu era viu, m-am mulțumit cu *mimatul* unui scuipat, căci cu adevărat nu am scuipat așa cum s-a afirmat (Priviți cu atenție înregistrarea existentă și veți vedea...). Nu că acest Șușman, aproape *“beatificat”* de niște necunosători ale faptelor lui, nu ar merita, ci pentru că mi se pare prea mult să risipesc pe el un scuipat.

Am convingerea că adevărul spus de mine despre Cazul Șușman a deranjat pe mai mulți așa-zisi istorici de tip nou (tot de tip *“nou”* erau și cei care glorificau începuturile comunismului) care nu pot accepta ideea că se pot înșela. Trei dintre aceștia mi-au ironizat numele. După tatăl meu, numele meu era Teofil Purcel. Mi l-am schimbat nu pentru că îmi era rușine de el, ci pentru că niște împrejurări pe care nu e loc să le precizez aici, m-au determinat să-mi iau pseudonimul de Răchițeanu, nume sub care am publicat 20 de cărți. La urma urmei, numele de Purcel exista și pe vremea lui Ștefan cel Mare, purtătorul său fiind onorat (știți Dvs. cum) de însuși marele Voievod. Dacă cei trei își închipuie că mi-i rușine de acest nume, se înșeală. Ironizîndu-mi numele, denigratorii mei se dovedesc mici la suflet și josnici. Cu astfel de „calități” nu vor deveni, îi asigur, mai mari.

Țin să amintesc cititorilor articolului lui Marius Oprea că acesta inventează fapte care, ca istoric, nu-l onorează. Bunăoară, susține că preotul din Răchițele a umblat din casă în casă și a amenințat cu afurisirea pe toți cei care ar vrea să-

Mina Purcel, mama scriitorului Teofil Răchițeanu l ajute la deshumarea lui Șușman. Nu e adevărat. Marius Oprea este rugat să indice măcar un număr de casă și o persoană căreia i s-a cerut așa ceva. Dacă n-o face, înseamnă că n-are onoare. Ceea ce e grav. Țăranii din Răchițele n-au vrut să-l ajute pe Marius Oprea în acțiunea sa, deoarece Șușman a fost piaza lor rea, de numele său și a faptelor sale se leagă cea mai neagră pagină din istoria acestui sat. Cei care, totuși, pînă la urmă l-au ajutat pe Marius Oprea, au făcut-o dintr-un spirit creștinesc profund, considerînd probabil că și păcătoșii trebuie să aibă, la urma urmei, înțelegere la cineva. Nu-i condamn pentru asta. Dimpotrivă, îi felicit că au avut puterea să o facă. Și încă: Marius Oprea îi face pe răchițenii care au dat Securității informații despre Șușman, trădători, uitînd că au făcut-o sub teroare (o teroare la care sînt convins că Marius Oprea însuși, dacă ar fi fost în cauză, n-ar fi rezistat). Parafrazînd un pasaj al romancierului Viorel Cacoveanu, credem că adevărații martiri au fost țăranii din Răchițele, terorizați atît de banda de criminali a lui Șușman, cît și de la fel de criminala Securitate. Pledoaria pro Șușman a lui Marius Oprea e, după opinia mea și a mării majorități a răchițenilor, bună de îngropat. Ar putea s-o facă el însuși ca un gest de căință. Îl asigurăm că la Răchițele se va găsi un hîrleț care să-l ajute la această treabă - spre liniștea sa și a răchițenilor.

Țin să închei cu cuvintele lui Viorel Cacoveanu din finalul romanului său *Învinșii*, apărut la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010: *“Atunci, în anii '50, nimeni n-a cîștigat nimic, nici frații, nici securiștii. A fost un război între învinși și învingători. Omenirea cîștigă mereu bogății, dar pierde întotdeauna pacea.”*

Meridian

Gara botanică

Alexandru Jurcan

Sintagma din titlu vi se pare bizară? O să explic imediat. Toate călătoriile mele încep între români, în autocare ticsite, chinuite, dar și pline de speranță. Nu vreau să mă privez de pulsul inițial al plecărilor. În spatele meu se află un băiețel de patru ani, guraliv nevoie mare, răsfățat sistematic de maică-sa. Ce așteaptă el? Să-și revadă tatăl la Paris. Maică-sa nu-i spune că autocarul va opri la Jardin des Plantes, ci la... Grădina Botanică (ceea ce e același lucru). Astfel puștiul întreabă în neștire, repetitiv, obositor: „Când ajungem la Gara Botanică?” Iată, măcar m-am ales cu un titlu pe vremuri de criză!

Dacă în țară e șomaj, la frontiere se lucrează asiduu. Început de septembrie. Controale de acte și bagaje. Ba chiar și noaptea la austrieci, control. În Germania, la toaletă, găsim săpun și... muzică simfonică. La noi în România încă suntem deficițari la acest capitol, chiar dacă în ultimul timp am văzut câteva toalete exemplare. Controalele continuă. Vama franceză scotocește toate pachetele. Parcă ne-am reîntors cu ani în urmă. Din cauza cui? Doar a țiganilor? Sau a noastră, a tuturor? De ce ascundem mereu țigări și țuici? Mă doare sufletul când se spune ironic: „Un autocar cu români!”.

Paris de luni dimineața. Plouă în cartierul Belleville. Îmi încep plimbările de la Hotel de Ville. Încă se curăță străzile. Orașul e umed și mohorât. Ca să ajung la biserica Saint-Eustache trec pe alea Saint John Perse. E chiar frig. Mă așez pe scările din fața bisericii. Câini scoși la plimbare, porumbei uzi, ciori care croncăne scurmând în gazonul rece. Nu mai sunt singur, începe mișcarea cotidiană ramificată. Un chinez vorbește

în neștire la telefon în fața bisericii, ridicând guraliv tonul. Doi îndrăgostiți stau îmbrățișați într-o tandră imobilitate. Citesc din *La correctrice* de David Nahmias, un roman cu priviri multiple și pline de umor înspre nașterile scriiturilor ficționale.

Toamna literară așteaptă cartea lui Michel Houellebecq - *Harta și teritoriul* în care se renunță la eternul cinism, asumându-se o oarecare emoție. Coetzee va fi prezent cu *Vara vieții*, roman cu un personaj idealist, riguros și sever. Lângă biserica Saint-Sulpice se vând cărți cu preț redus. Cumpăr cartea lui Almodovar - *Patty Diphusa*, dar și *Circumcizia* de Schlink. La teatrul Huchette se joacă fără întrerupere, din anul 1957, piesele lui Eugen Ionesco. În apropiere e fântâna Saint-Michel, unde niște adolescenți fac poze nostime sub jetul de apă. Pe strada Jean de Beauvais e biserica românească, dar și statuia lui Eminescu. Acolo e un punct de întâlnire al românilor nostalgici, care mi se par prea gălăgioși în exuberanța revederilor.

Un automobilist a sărit în Sena, în urma unui accident rutier. Un polițist se înecă, încercând să-l salveze. Un elicopter și 30 de înotători caută corpul polițistului. Aflu că a murit Chabrol la 80 de ani, după ce a realizat 80 de filme. În Faubourg du Temple a izbucnit un incendiu. Viața continuă vertiginos. O țigancă mă salută ostentativ: „Bonjour, Mosio!”. Vrea bani, desigur. Un băiat din Craiova confecționează un fel de scrumiere din cutii de bere. Una costă un euro. Măcar nu cerșește omul, are o demnitate a lui. M-am dat... francez. Dintr-o conversație chinuită înțeleg că are doi copii mici, că doarme afară, că îl dor spatele...

Șură cu paie la Ponor - foto Cristian-Claudiu Filip

Alexandru Jurcan

În 7 septembrie a fost „marșea cea neagră”, adică o grevă de proporții. Personalul din Educația Națională se mobilizează contra reformei pensiilor. Traficul e vizibil perturbat. În scuarul Jean 23, o fată citește dintr-o carte cu voce tare pentru iubitul ei culcat pe gazon. O chinezoaică face mereu poze. Lângă Beaubourg, în fața vitrinei cu sortimente de înghețată, publicitatea e nostimă și directă: „Orgasm de gheață”. Da, a iubi un oraș înseamnă a-l înțelege în tot.

O bătrână de 78 de ani, locuind în Haute-Savoie, a căzut într-o prăpastie din pădure. A rezistat 7 zile și 6 nopți cu doi biscuiți și apă de ploaie. Au fost mobilizate 60 de persoane - pompieri, jandarmi și locuitori - plus un elicopter. Femeia găsită a fost dusă la spital. De ce... de ce îmi trece prin minte, oare, că la noi nu s-ar fi deranjat atâția pentru o persoană de 78 de ani?

Chiar dacă e septembrie, la Luvru e înghesuială, de parcă turismul nu are limite. Din spatele Comediei Franceze, de la un colegiu, iese o coloană de elevi. Profu grizonat poartă adidas, pantaloni roșii scurți, un tricou și un rucsac. Nu se întoarce, nu strigă. Coloana îl urmează civilizată. Mă „nervează” disciplina liber-consimțită a elevilor. La noi, m-aș fi întors anxios de câteva ori, plus că nu mă puteam îmbrăca astfel. Bârfa sau mentalitatea?

Redactor responsabil:

Dinu Bălan

Supliment editat cu sprijinul financiar al
Consiliului Local Huedin